

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістр

(назва освітнього ступеня)

НА ТЕМУ:

РОЗРОБКА СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ РИЗИКІВ
НЕЗБАЛАНСОВАНОЇ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ
УСТАНОВИ
(НА ПРИКЛАДІ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»)

Виконав: студент _____ 6 курсу, групи ПФм-61
спеціальності _____ 072

«Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва спеціальності)

Одайський О.Б.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник

Винник Т.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

Химич І.Г.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

Панухник О.В.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Одайський О. Б. Розробка системи моніторингу ризиків незбалансованої ліквідності банківської установи (на прикладі АТ «Райффайзен Банк»). – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – ТНТУ. – Тернопіль, 2022.

Об'єктом дослідження є фінансова діяльність АТ «Райффайзен Банк».

Метою кваліфікаційної роботи є розробка системи моніторингу ризиків незбалансованої ліквідності АТ «Райффайзен Банк».

Методи дослідження. В процесі написання кваліфікаційної роботи був проведений аналіз, групування інформації, статистична обробка, узагальнення, економічне моделювання тощо.

У кваліфікаційній роботі показано місце ризиків у діяльності банківської установи та наведена їх класифікація; проаналізовано суть явища незбалансованої ліквідності банку; досліджено методи управління ризиками банківської установи.

Узагальнена інформація щодо основних балансових показників АТ «Райффайзен Банк»; проведено комплексний аналіз активів та зобов'язань банківської установи; здійснено дослідження ліквідності банку та системи управління її ризиками.

Проведено формування системи моніторингу ризиків та управління незбалансованою ліквідністю банку; запропоновано здійснення оптимізації витрат на оплату праці як елементу системи управління ризиками незбалансованої ліквідності; обґрунтовано доцільність активізації інвестиційної діяльності АТ «Райффайзен Банк» шляхом розвитку проектного фінансування.

Проаналізовано окремі питання, що стосуються забезпечення охорони праці на підприємстві та безпеки в надзвичайних ситуаціях.

Ключові слова: ризик, незбалансована ліквідність, банк, управління ліквідністю, моніторинг ризиків, шляхи нівелювання ризиків.

ANNOTATION

Odaiskyi O. Development of risks monitoring system of unbalanced liquidity of a bank institution (JSC “Raiffeisen Bank Aval” as a case study). – Manuscript.

Research for obtaining a Master's degree in the specialty 072 "Finance, banking and insurance". – TNTU. – Ternopil, 2022.

The object of the research is financial activity of Raiffeisen Bank JSC

The purpose of the qualification work is to develop a system for monitoring risks of unbalanced liquidity of JSC Raiffeisen Bank Aval.

Research methods. In the process of writing the qualification paper, analysis, grouping of information, statistical processing, generalization, economic modeling, etc. were carried out.

The qualification work shows the place of risks in the activity of the banking institution and their classification is given; the essence of the phenomenon of unbalanced bank liquidity is analyzed; methods of risk management of the banking institution were investigated.

Generalized information on the main balance sheet indicators of Raiffeisen Bank JSC; a comprehensive analysis of the banking institution's assets and liabilities was carried out; a study of the bank's liquidity and its risk management system was carried out.

The formation of a risk monitoring system and management of the bank's unbalanced liquidity was carried out; optimization of labor costs is proposed as an element of the risk management system of unbalanced liquidity; the expediency of revitalizing the investment activity of Raiffeisen Bank JSC through the development of project financing is substantiated.

Separate issues related to ensuring labor protection at the enterprise and safety in emergency situations were analyzed.

Key words: risk, unbalanced liquidity, bank, liquidity management, risk monitoring, ways of risks leveling.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКІВ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1 Місце ризиків у діяльності банківської установи та їх класифікація.....	8
1.2 Суть явища незбалансованої ліквідності банку: причини виникнення та наслідки прояву.....	14
1.3 Методи управління ризиками банківської установи.....	20
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»	
2.1 Загальна характеристика АТ «Райффайзен Банк» та його балансових показників.....	26
2.2 Комплексний аналіз активів та зобов'язань банківської установи.....	33
2.3 Дослідження ліквідності банківської установи та системи управління її ризиками	45
Висновки до розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ШЛЯХІВ НІВЕЛЮВАННЯ РИЗИКІВ НЕЗБАЛАНСОВАНОЇ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ	
3.1 Формування системи моніторингу ризиків та управління незбалансованою ліквідністю АТ «Райффайзен Банк».....	53
3.2 Оптимізація витрат на оплату праці як елемент системи управління ризиками незбалансованої ліквідності.....	58
3.3 Обґрунтування доцільності активізації інвестиційної діяльності АТ «Райффайзен Банк» шляхом розвитку банківського проектного фінансування.....	66
Висновки до розділу 3.....	74

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1 Охорона праці на АТ «Райффайзен Банк»	75
4.2 Створення резерву фінансових ресурсів банківської установи на випадок надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу.....	76
Висновки до розділу 4.....	78
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	79
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність теми. Динамічні процеси у ринковому фінансовому середовищі не тільки України, але й світу призводять до значних змін у конкурентних впливах. Сукупність факторів, які визначають можливості банківської установи функціонувати, постійно змінюються, причому може змінюватися не тільки набір цих факторів, але і вектор їхнього впливу. Чинники змін, які існують у ринковому середовищі часто є взаємозалежними і такими, що здатні підсилювати один одного або нівелювати. В таких умовах їх моніторинг, кваліфіковане професійне оцінювання, моделювання можливих сценаріїв наслідків впливів здатне створити передумови для ефективного управління ризиками та використання можливостей, які продукуються ринком.

Метою проведення дослідження є розробка системи моніторингу ризиків незбалансованої ліквідності АТ «Райффайзен Банк»

Основними завданнями можна вважати такі:

1. Виявити місце ризиків у діяльності банківської установи та сформулювати їх класифікацію
2. Проаналізувати суть явища незбалансованої ліквідності банку, ідентифікувати причини та окреслити можливі наслідки прояву
3. Дослідити методи управління ризиками банківської установи
4. Сформулювати загальну характеристику АТ «Райффайзен Банк» та його балансових показників
5. Провести комплексний аналіз активів та зобов'язань банківської установи
6. Дослідити ліквідність банку та систему управління її ризиками
7. Сформулювати систему моніторингу ризиків та управління незбалансованою ліквідністю АТ «Райффайзен Банку»
8. Обґрунтувати доцільність здійснення оптимізації витрат на оплату праці як елементу системи управління ризиками незбалансованої ліквідності

9. Здійснити обґрунтування доцільності активізації інвестиційної діяльності АТ «Райффайзен Банк» шляхом розвитку банківського проектного фінансування.

10. Дослідити стан охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях на АТ «Райффайзен Банк»

Об'єктом дослідження є фінансова діяльність АТ «Райффайзен Банк»

Предметом дослідження є теоретико-практичні аспекти моніторингу ризиків незбалансованої ліквідності АТ «Райффайзен Банк».

Методи дослідження. Для виконання усіх завдань, які визначені кваліфікаційною роботою, використані такі методи дослідження як економіко-математичне моделювання, аналіз та синтез.

Інформаційною основою кваліфікаційної роботи стали публікації науковців-економістів, фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк», методичні праці.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці практично-орієнтованих пропозицій банку в напрямку формування та запровадження системи моніторингу ризиків незбалансованої ліквідності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості застосування сформованих рекомендацій у роботі АТ «Райффайзен Банк».

Апробація. Основні тези, які стосуються предмету дослідження, були апробовані під час роботи ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (05 листопада 2022 р.)

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій; викладена на 91 сторінці тексту, містить 35 рисунків, 23 таблиці, 4 додатки. Список використаних джерел складається з 52 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКІВ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Місце ризиків у діяльності банківської установи та їх класифікація

Ще період фінансової кризи 2008 року яскраво показав, що система управління ризиками повинна бути максимально активною та превентивно та чутливо реагувати на будь які коливання у зовнішньому та внутрішньому середовищі функціонування банківської установи.

В науковій літературі існує досить велика кількість авторських визначень поняття «ризик». Проаналізуємо деякі з них (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Сутність поняття ризику у різних дослідженнях

Дослідники	Визначення «ризик»
Жадан Т. А., Жадан Ю. В. [1]	Ризик скоріше виступає не описом невизначеності, а одним зі способів подолання невизначеності, коли суб'єкт управління, намагаючись «зняти» ризиковану ситуацію, здійснює вибір з декількох можливих (альтернативних) варіантів та реалізовує це рішення
Гайдучок Т. С. та Камінська М. Б. [2., с. 278].	Ризик – це економічна категорія в діяльності суб'єктів господарювання, пов'язана з подоланням невизначеності, конфліктності в ситуаціях оцінювання, управління, неминучого вибору. На сьогодні немає однозначного розуміння сутності ризику. Під ним розуміють, зокрема, багатоаспектність цього явища. Крім того, ризик – це складне явище, що має безліч неминучих, а іноді протилежних реальних основ.
Вербицька Г. Л. [3, с. 28].	Поєднання можливості досягнення як небажаних, так і особливо сприятливих відхилень від запланованих результатів під час прийняття рішення з множини альтернативних рішень в умовах невизначеності та ситуації неминучого вибору

Оскільки банківська установа в цілому є підприємницькою структурою, адже її діяльність також спрямована на отримання прибутку, можемо

розглядати поняття ризику як спільної ознаки загрозового чинника для функціонування.

Отже, ризик в підприємницькій діяльності пропонують ідентифікувати «...як процес усвідомлення можливості недосягнення цілей, об'єктивна ймовірність порушення стану захищеності. Ризикуючи, суб'єкт підприємницької діяльності свідомо погоджується на реалізацію впливу дестабілізуючого фактора, що може призвести до негативних наслідків, небезпеки. Інакше кажучи, власноруч підвищує рівень небезпеки» [4].

Тобто, поняття ризику тісно пов'язане із поняттям небезпеки. Залежно від специфіки діяльності суб'єкта господарювання, сукупність факторів, які порушують стан безпеки, може суттєво різнитися. Галузева приналежність великою мірою буде визначати характер постійних загроз, які можуть справляти дестабілізуючий вплив на суб'єкт економічних відносин.

Цікавим є те, що підприємство або банківська установа можуть підсилювати негативний вплив певних ризикових чинників шляхом бездіяльності або свідомого ігнорування. Такі явища є неприпустимими у банківських установах, адже підзвітність Національному банку України, контролюючий та регулюючий вплив інституційного середовища країни та міжнародного фінансового ринку, відповідальність, яка виникає перед партнерами та клієнтами, повинна унеможливити пасивність управлінців в сфері управління ризиків та мінімізації їхнього негативного впливу.

Згідно зі Стенфордською енциклопедією філософії [5]:

- ризик – це небажана подія, яка може відбутися або не відбутися;
- ризик – значення статистичного очікування небажаної події, яке може відбутися або не відбутися.

Тобто, з однієї сторони, ризик можна розглядати як ймовірнісну подію, яка матиме негативні наслідки, з іншої – як значення статистичного очікування цієї ймовірнісної події.

Суттєвими є дослідження Б.Уейна (Brian Wynne), який звертає увагу на наступні класифікації поняття ризику та його місця в системі понять «ризик-невпевненість-невизначеність-незнання»:

- ризик (risk) – відомі ймовірності;
- непевненість (uncertainty) – основні параметри відомі, але кількісне визначення невідоме;
- невизначеність (indeterminacy) – взаємодія причинно-наслідкових зв'язків та ризиків невідома;
- незнання (ignorance) – стосується ризиків, які ніколи не траплялися [6, с. 114]

Тобто, ризиком не варто називати будь яку подію, яка може мати місце в майбутньому за нашими очікуваннями, до тих пір, поки ми не зможемо хоча би приблизно, але обґрунтовано, передбачити ймовірності настання цих подій. В більшості випадків коректніше говорити про непевненість або невизначеність.

Узагальнюючи, «ризик» доцільно розглядати в наступних інтерпретаціях [7, с.68]:

- як імовірність настання негативної події;
- як кількісна оцінка загроз;
- як форма прояву негативної події;
- як причина настання негативної події;
- як тимчасово невизначена, гіпотетично імовірна негативна подія.

Далі варто розглянути конкретніше бачення дослідників поняття «банківський ризик», адже не зважаючи на універсальність поняття «ризик», у фінансовій сфері він може набувати певних специфічних ознак.

Загалом рівень ризикованості в банківській сфері є доволі високий, що веде до досить жорсткого державного регулювання цієї сфери.

Банківські ризики являють собою цілісну систему, кількісний та якісний склад якої динамічно змінюється внаслідок розробки нових банківських продуктів, поширення систем автоматизації банківських операцій, транснаціоналізації банківської діяльності [8].

За визначенням Карася О. [9], банківський ризик – визначена ситуативна характеристика роботи банківських установ, яка показує невизначеність її наслідків та відображає ймовірність відхилення реальності від прогнозованого.

Термін «ризик» можна розуміти двосторонньо:

- з точки зору банківської установи, ризик – це потенційна можливість недоодержання доходів чи зниження ринкової ціни капіталу банківської установи в результаті невігідного впливу внутрішніх чи зовнішніх чинників;

- з точки зору Національного банку України (НБУ), ризик – це імовірність того, що події, очікувані чи неочікувані, можуть мати від’ємний вплив на капітал чи надходження банківській установі.

У найбільш загальних рисах, банківські ризики, як і загалом підприємницькі, можна поділити на внутрішні та зовнішні (рис.1.1).

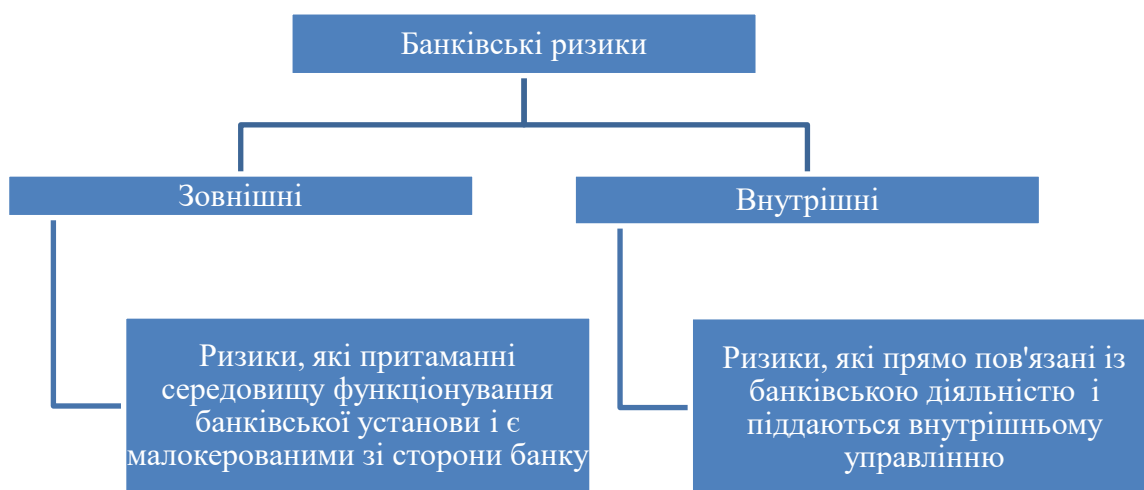

Рисунок 1.1 Класифікація банківських ризиків

Джерело: сформовано самостійно

Зовнішні банківські ризики практично є мало регульованими, адже продукуються зовнішнім середовищем банківської установи. Звичайно, через певні дорадчі органи міністерств чи інших інституцій, банківська установа може частково впливати на рішення, які в майбутньому будуть прийматися в частині державного регулювання банківської діяльності, проте, цей вплив не є визначальним.

Внутрішні ризики банківської структури генеруються самими працівниками, процесами банку і відповідно зрушення від оптимальності до виникнення вагомих дисбалансів потребує негайної реакції відповідальних підрозділів банку та управлінців в цілому.

У праці [10, с. 417] виділяють такі види банківських ризиків: кредитний, процентний, валютний ризик, ризик при формуванні депозитів, ризик при нових операціях, ризик лізингових угод.

Найбільш повна класифікація банківських ризиків подана на рис.1.2.

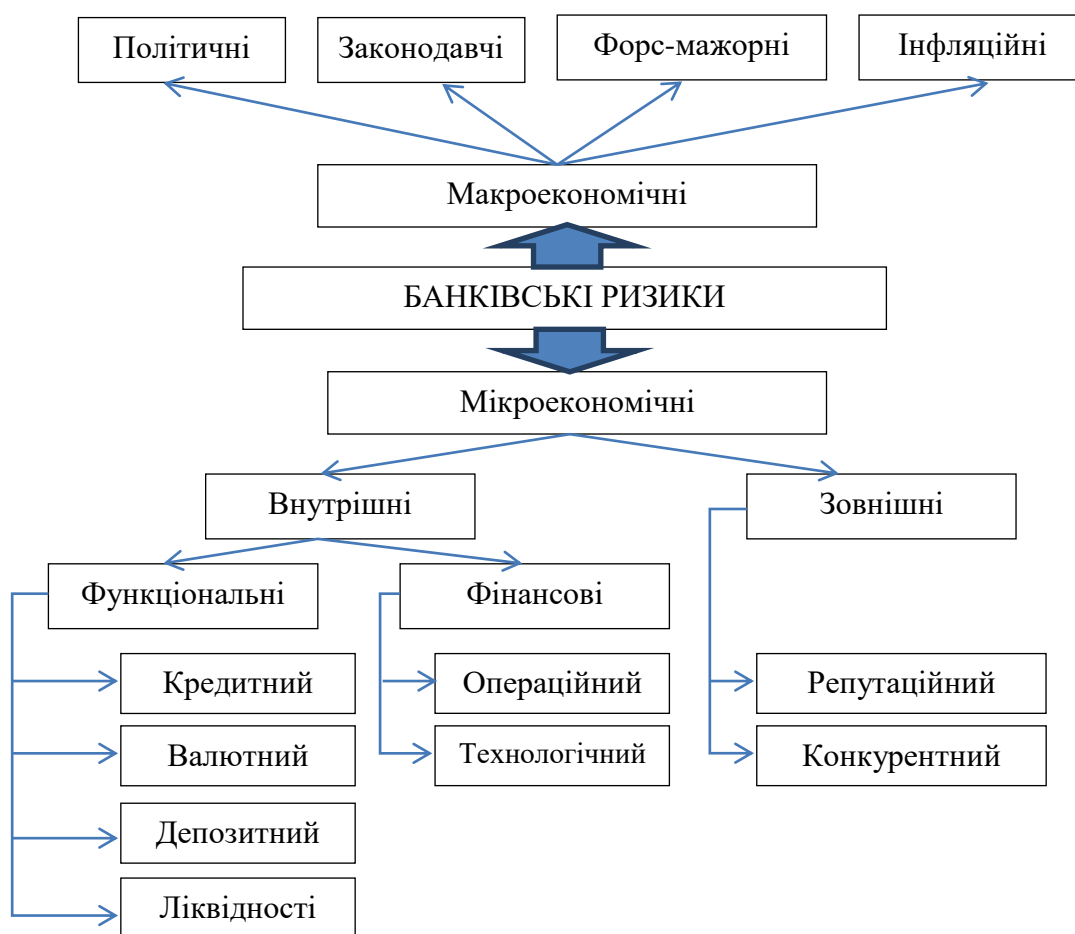

Рисунок 1.2 Класифікація банківських ризиків

Джерело: сформовано на основі [11]

Слід пам'ятати, що є ризики, які притаманні всьому банківському сектору, а є специфічні, під дію яких потрапляє конкретний банк, зважаючи на специфіку його діяльності або приналежності. Тому і сила впливу кожного окремо взятого ризику буде різною в розрізі суб'єктів фінансового ринку.

НБУ з метою здійснення банківського нагляду виділив 6 груп категорій ризику, а саме: макроекономічний, кредитний ризик домогосподарств та нефінансових корпорацій, ризик доступності капіталу, ризик прибутковості, ліквідності та валютний ризик (рис.1.3).

Макроекономічний ризик	<ul style="list-style-type: none"> • Включає показники, за допомогою яких відстежується зростання ризиків в реальній економіці. • Уповільнення економічного зростання, високий рівень боргового навантаження держави і бюджетного дефіциту тощо можуть мати негативний вплив на стабільність фінансового сектору, зокрема на платоспроможність позичальників, якість активів та прибутковість кредитних організацій.
Кредитний ризик домогосподарств та нефінансових корпорацій	<ul style="list-style-type: none"> • Відображає перспективи зміни рівня непрацюючих кредитів у портфелях банків та необхідність додаткового формування резервів під такі кредити. • Беручи до уваги відмінності в розвитку кредитування домашніх господарств та нефінансових корпорацій, які спостерігаються в Україні, їхній кредитний ризик оцінюється окремо.
Ризик достатності капіталу	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінює можливості банків забезпечувати достатній рівень капіталу для поглинання шоків та покриття збитків.
Ризик прибутковості	<ul style="list-style-type: none"> • Стосується спроможності банків генерувати чистий прибуток.
Ризик ліквідності	<ul style="list-style-type: none"> • Демонструє здатність банків повною мірою та вчасно виконувати свої зобов'язання перед вкладниками і кредиторами.
Валютний ризик	<ul style="list-style-type: none"> • Показує наскільки тенденції валютного ринку можуть впливати на фінансовий результат банків.

Рисунок 1.3. Класифікація ризиків фінансового сектору за класифікацією НБУ

Джерело: [12]

Національний банк України регулярно проводить процедури виявлення, аналізу та візуалізації ризиків фінансової системи з метою підвищення рівня обізнаності учасників ринку із природою ризиків, які загрожують фінансовій стабільності.

1.2 Суть явища незбалансованої ліквідності банку: причини виникнення та наслідки прояву

Загалом поняття «ліквідність» застосовується щодо різних об'єктів економічних систем (товар, об'єкт фондового ринку), суб'єктів (суб'єкт підприємницької діяльності, комерційний банк та інші) або й характеристик діяльності (наприклад баланс).

Щодо ліквідності банку, то в цілому це його здатність розрахуватися за усіма своїми зобов'язаннями.

Ліквідність банку – це здатність банку своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання та готовність задовольняти потребу клієнтів в грошових коштах в необхідний для них час [13].

Ще є визначення ліквідності банку, яке дається основним регулятором фінансового ринку України – Національним банком України: «Ліквідність банку – це здатність банківської установи забезпечувати вчасне виконання своїх грошових зобов'язань, що визначається збалансованістю між сумами і строками погашення розміщених активів та сумами і строками виконання зобов'язань банку, а також сумами і строками інших джерел і напрямків використання коштів» [14].

Тобто, загальні риси ліквідності зберігаються, а саме забезпечення можливості вчасно в повному обсязі здійснити необхідні розрахунки. Крім того, важливою ознакою, яка характеризує поняття «ліквідність» є «мобільність», як можливість маневрування активами банку для забезпечення вчасного виконання зобов'язань.

На рис.1.4 відображено узагальнення характерних ознак, які притаманні ліквідності комерційного банку.

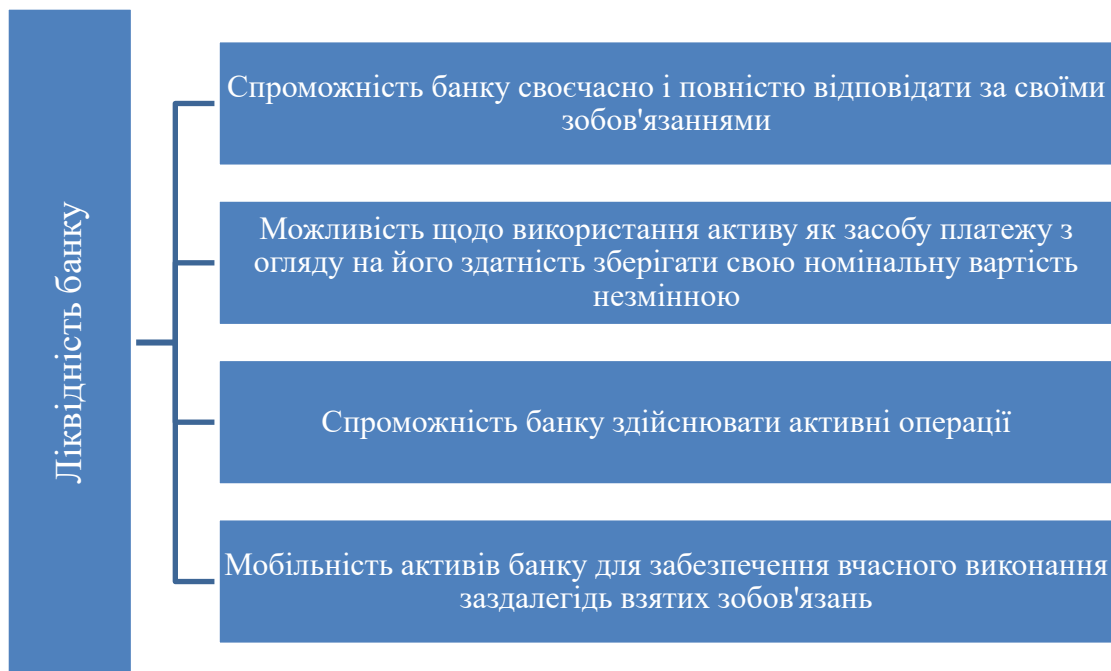

Рисунок 1.4 Визначення поняття «банківська ліквідність»

Джерело: сформовано на основі [15, с.434]

Отже, і можливість здійснення активних операцій, і здійснення вчасних розрахунків за зобов'язаннями визначають рівень ліквідності банку.

На рівень ліквідності комерційного банку впливає цілий ряд факторів, які можуть прямо або опосередковано порушувати стан фінансової стійкості, а також порушувати рівновагу. Аналітики кожного комерційного банку повинні вчасно виявити ці чинники, розуміти які з них є загрозливими з точки зору негативного впливу на ліквідність банку, а також розробити схеми нівелювання негативних проявів та збереження стійкого стану всієї банківської установи.

Це завдання є надзвичайно складним, адже набір чинників не є статичним, а постійно змінюється, сила прояву тих чи інших факторів також є мінливою, тому гнучкість та адаптивність банківської установи повинна бути піднята до найвищого рівня.

На рис.1.5 подана загальна класифікація факторів впливу на ліквідність банку, хоча для кожної комерційної установи набір цих факторів може різнитися.

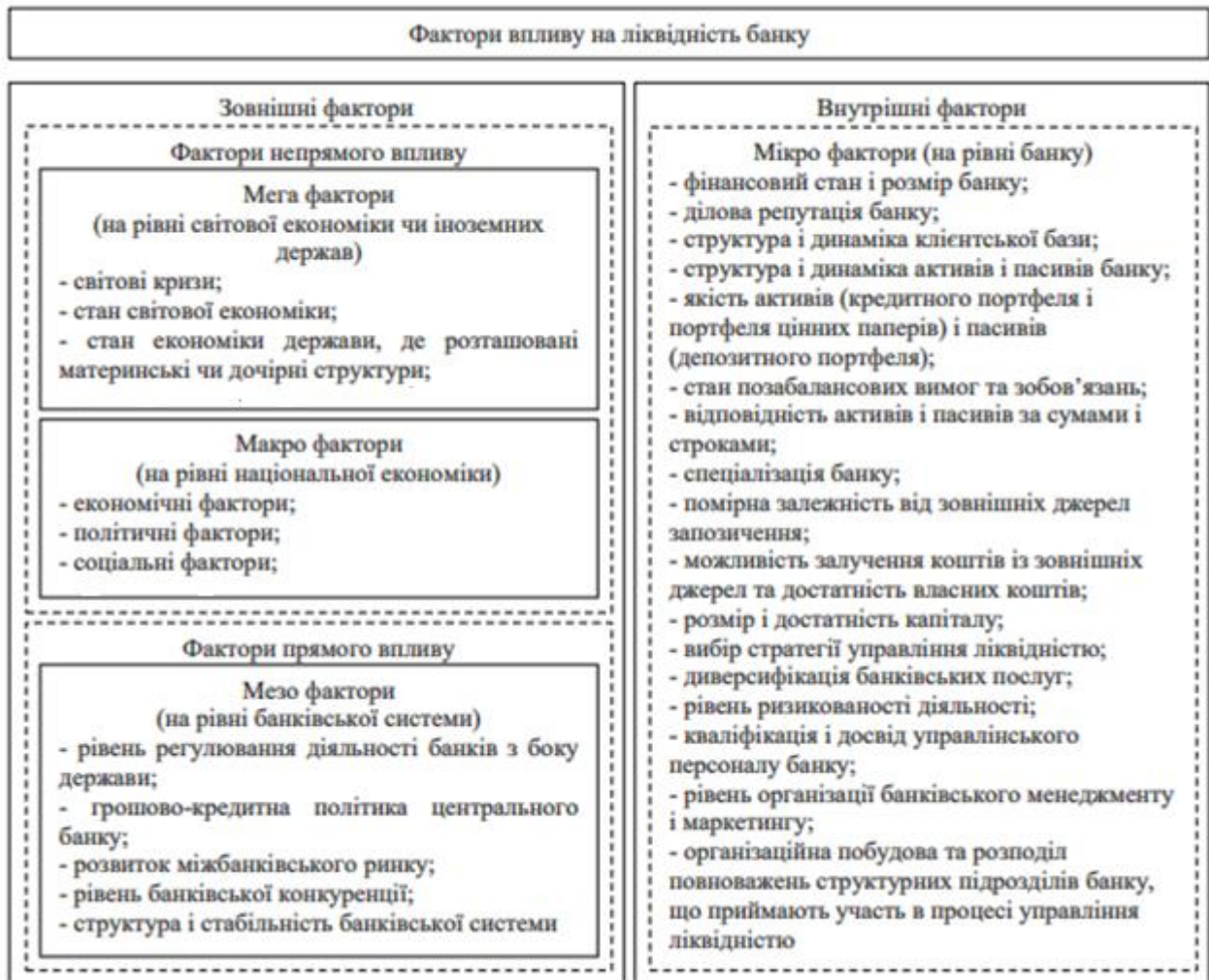

Рисунок 1.5 Класифікація факторів впливу на ліквідність банку

Джерело: [16]

В найбільш загальних рисах, усі фактори впливу на ліквідність банку слід розділити на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні фактори – це ті, які виникають незалежно від банку та його діяльності і в свою чергу поділяються на фактори прямого та непрямого впливу.

Фактори непрямого впливу можна розглядати в загальній сукупності, а можна ще поділити на мегарівень (або глобальний рівень) (наприклад, загальний стан світової економіки, фінансового ринку, світові глобальні кризи та ін.) та макрорівень (політичні, економічні, соціальні, культурні фактори та ін.). Ці чинники безмовно створюють архітектурну площину, у якій

функціонують банківські установи та здійснюють нечіткий, проте важливий, вплив на кожен суб'єкт господарювання.

Фактори прямого впливу стосуються безпосередньо фінансового ринку та банківського сектору зокрема. Наприклад, це стан та якість державного регулювання середовища функціонування комерційного банку, а також власне його діяльності. До чинників цього рівня також можна віднести вектор грошово-кредитної політики центрального банку, стан конкуренції на банківському ринку тощо.

Що стосується внутрішніх факторів, їхня особливість полягає в тому, що вони генеруються самим комерційним банком, але з іншої сторони піддаються більшому контролю та впливу самої банківської установи (структура та динаміка активів, пасивів, стратегія банку, особливості операційної діяльності та спеціалізація, якість ресурсів та інше).

Комбінація чинників створює рамки, у яких здійснює свою діяльність банківська установа, але в той же час залишає досить великий простір для вдосконалень та інноваційності.

За умов неврахування окремих факторів, які можуть здійснювати суттєвий негативний вплив на фінансову стійкість та ліквідність банку, генерується ризик ліквідності, який може вкрай негативно позначитися на загальному фінансовому стані організації.

Ризик ліквідності – ризик, що загрожує доходам і капіталу внаслідок неспроможності банку вчасно, в повному обсязі та з мінімальними втратами покрити потреби у грошових коштах для виконання своїх грошових зобов'язань. Основним способом вимірювання ризику ліквідності банку є визначення ступеня ліквідності різних видів активів банку та обчислення процентної частки активів з високою ліквідністю до загальних активів банку та до активів з низькою ліквідністю [17].

Для вимірювання ризику ліквідності банк використовує перелік індикаторів, що розраховуються як у абсолютній величині, так і у відносній (Табл.1.2).

Індикатори оцінки рівня ліквідності банку

Група індикаторів	Найменування індикатора оцінки рівня ліквідності банку
Нормативні	Норматив миттєвої ліквідності
	Норматив поточної ліквідності
	Норматив короткострокової ліквідності
	Розмір регулятивного капіталу банку
	Розмір резервного фонду банку
	Дотримання нормативних вимог до формування резервів за залученими коштами банку
	Дотримання нормативних вимог до формування резервів за кредитними операціями банку
Внутрішньобанківські	Частка високоліквідних активів в структурі портфеля активів банку
	Співвідношення заборгованості за кредитними вимогами банку до розміру депозитного портфеля банку
	Співвідношення високоліквідних активів до розміру депозитного портфеля банку
	Рівень якості кредитного портфеля
	Розмір щоденної потреби банку у високоліквідних активах

Джерело: [18]

Оскільки банківська установа, не зважаючи на досить високий рівень державної зарегульованості галузі (що визначається специфікою видів діяльності), все ж таки є самостійним господарюючим суб'єктом фінансового ринку, індикатори оцінки рівня ліквідності не обмежуються виключно нормативами, які визначені Національним банком України (рис.1.6).

Кожен банк має можливість встановлювати додаткові власні нормативи, які будуть допомагати ризик-менеджменту ефективніше виконувати операції прогнозування та уникнення порушень в сфері ліквідності.

Загалом, ризик незбалансованої ліквідності – ризик пов'язаний з структурою активів, яка сформована неефективно.

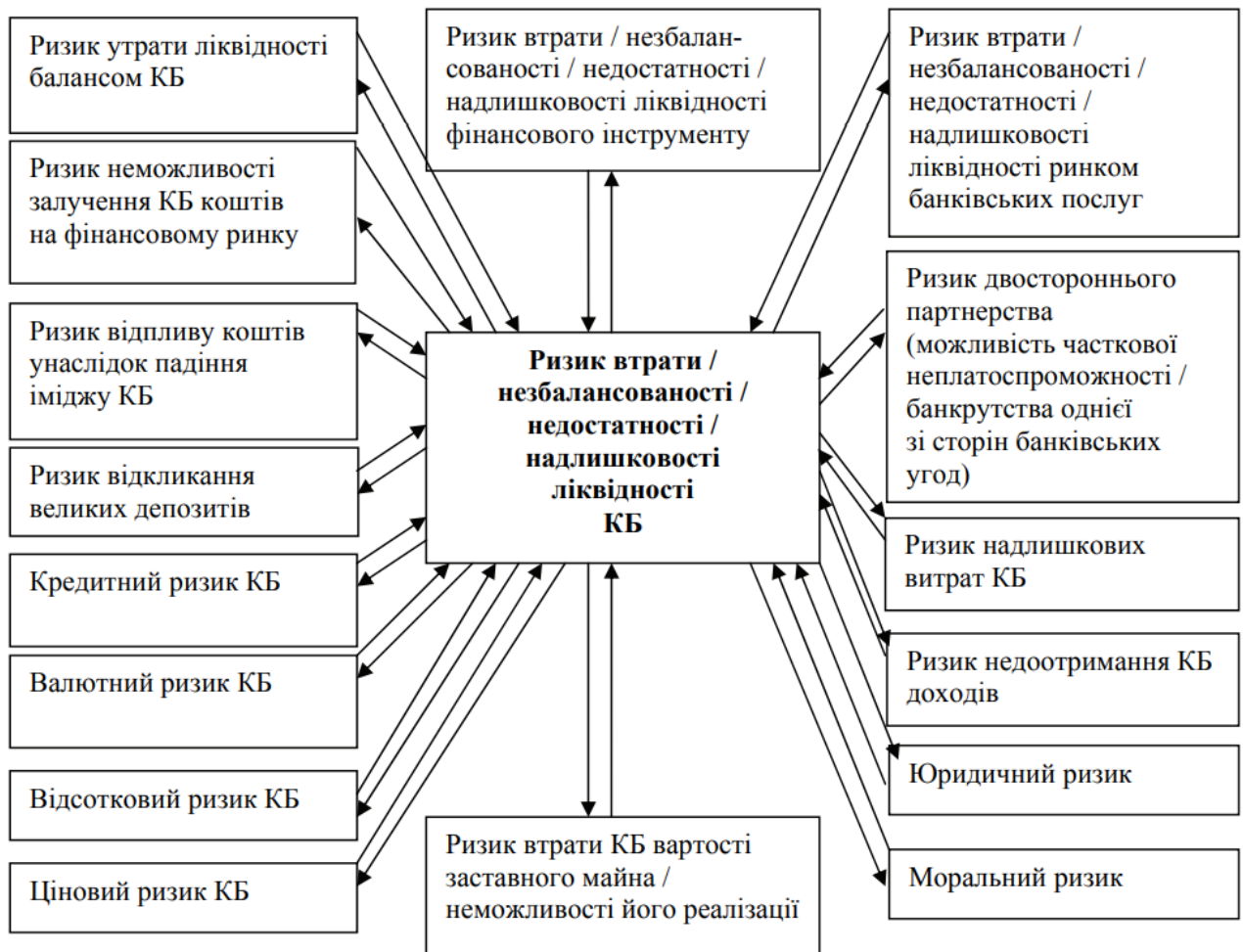

Рисунок 1.6. Взаємозв'язок і взаємозумовленість ризику втрати / незбалансованості / недостатності / надлишковості ліквідності комерційного банку та інших ризиків, що супроводжують банківську діяльність

Джерело: [19]

Звичайно, оптимальна структура активів та пасивів, зобов'язань за обсягами, термінами набуття або погашення та ін. є найбільш бажаною ситуацією. Проте, її утримувати довгий час практично неможливо, тому і варто розробляти системи управління ризиками, окремими сторонами функціонування банківської установи, які були би реактивними та давали найбільш повну оцінку поточному та перспективному стану банку.

З огляду на це, певні порушення у збалансованості ведуть до необхідності прискіпливої уваги працівників та вчасного реагування на них.

1.3 Методи управління ризиками банківської установи

Розуміння природи ризику, ступеню його впливу на ключові параметри функціонування суб'єкта банківського ринку, а також розробка системи швидкого реагування дозволяє банкам зберігати задовільні з точки зору Національного банку України як основного регулятора фінансового ринку показники ліквідності, фінансової стійкості та ін. З іншої сторони, можливість вчасно нівелювати можливі негативні наслідки прояву окремих ризиків на діяльність конкретного банку створює передумови для підвищення рівня репутації установи та нарощення потенціалу для розвитку.

З огляду на це, слід звернути увагу на існуючі методи та інструменти управління ризиками банківської установи.

Управління ризиками в діяльності банку – це процес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їхньої величини, здійснює їхній моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також ураховує взаємозв'язки між різними категоріями (видами) ризиків [20].

На рис.1.7 показано структурну організацію механізму ризик-менеджменту у банківських установах, який передбачає послідовність окремих кроків, які повинні реалізовуватися в якісному комунікаційному та контрольному полі.

Рисунок 1.7 Структурна організація механізму ризик-менеджменту у банківських установах

Джерело: сформовано на основі [21, с. 65]

На початковому етапі банком повинна бути сформульована загальна політика системи управління ризиками, визначені цілі і завдання цієї системи. За методиками, які прийняті банком або розроблені ним, здійснюється оцінювання ймовірності настання ризику. Якщо ймовірність його настання є низькою, варто зосередитися на інших, більш ймовірнісних ризиках. Якщо ж все ж таки ризик має місце, необхідно здійснити ґрунтовний розрахунок параметрів ризику із врахуванням усіх можливих напрямків його впливу. Далі проводиться оцінка рівня ризику в градації його загрозливості і постійне порівняння ключових параметрів діяльності банку із нормативними.

В процесі того, як проводиться оцінювання впливу ризику на діяльність банківської установи, слід формувати систему реагування на ризик або вдосконалювати вже існуючу таку систему.

Якщо говорити про фінансові ризики, Кузнєцова Н.В. та Бідюк П.І. [22] запропонували наступний системний підхід до менеджменту фінансових ризиків з відповідними методами та критеріями (рис.1.8), проте, на наш погляд, цей підхід може бути поширеним і на інші типи ризиків.

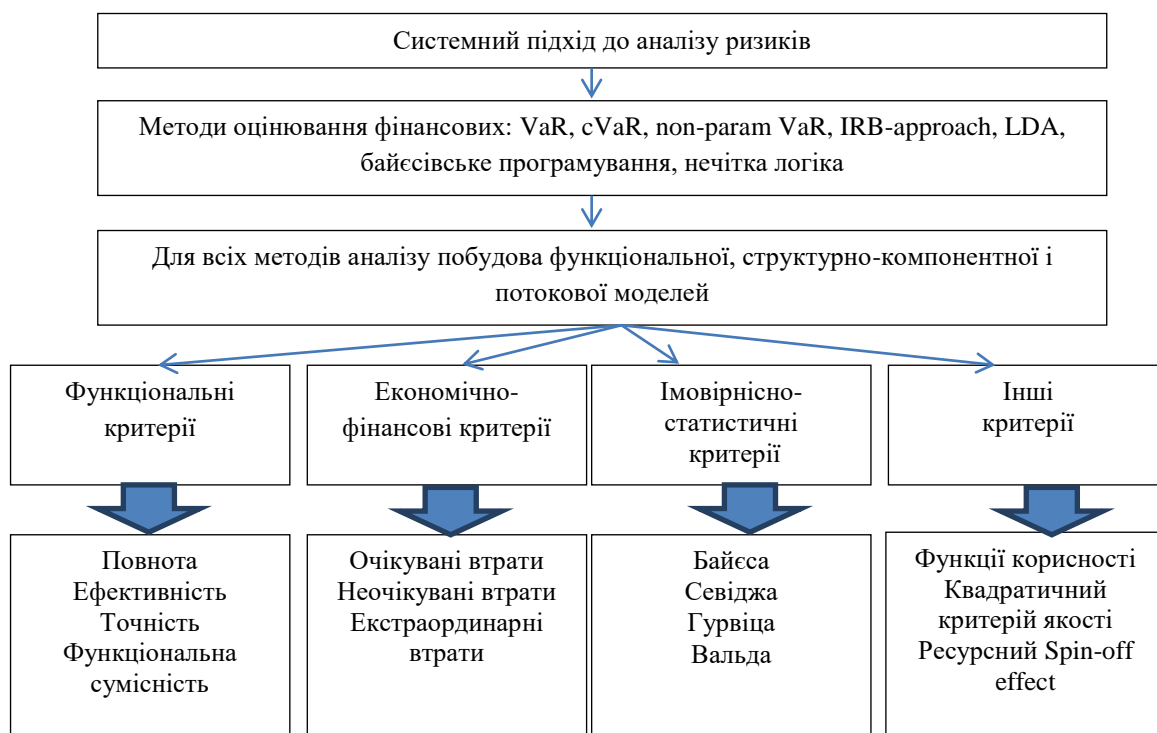

Рисунок 1.8 Ілюстрація системного підходу до менеджменту фінансових ризиків з відповідними методами та критеріями

Джерело: [22]

Набір інструментів економіко-математичного моделювання є доволі широкий і залежно від характеру ризику та методик, які прийняті для використання у банківській структурі, можна проводити відповідне оцінювання та аналіз.

Що стосується методів аналізу рівня ризику в діяльності банку, найбільш поширеною системою є наступна (рис.1.9).

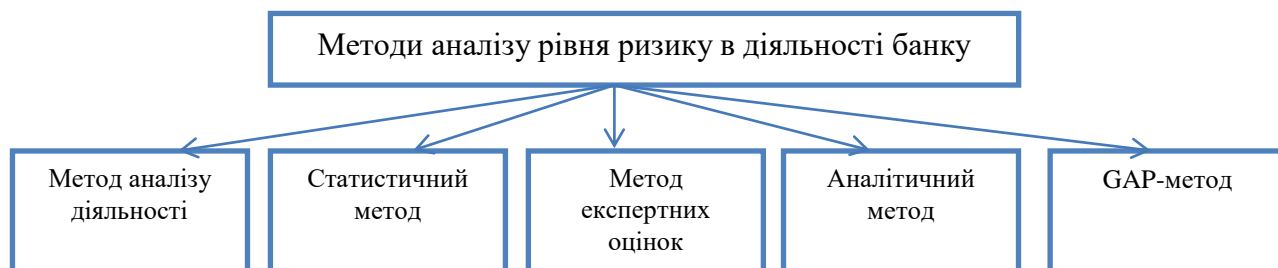

Рисунок 1.9 Види методів аналізу рівня ризику в діяльності банку

Джерело: [20]

Метод аналізу доцільності витрат є дієвим, адже за витратами та їх співвідношенням із генерованими доходами можна зробити висновок про ризикованість витратних операцій. Звичайно, далеко не усі бізнес-процеси банківської установи здатні генерувати доходи, тому врахування особливостей кожної статті витрат є необхідним при застосуванні цього методу.

Статистичний метод використовуються для оцінки часткового ризику, тобто визначення розміру втрат за певною операцією банку. Статистичні методи застосовуються тоді, коли при проведенні кількісного аналізу банк має у своєму розпорядженні значний обсяг аналітико-статистичної інформації, яка складається з необхідних елементів аналізованої системи за певні часові періоди [23].

Метод експертних оцінок при недостатній якості дотримання процедури вибору експертів або недостатньої їхньої кваліфікації, може проявити свою суб'єктивність. Хоча при дотриманні усіх вимог, можна використовувати цей метод як доволі результативний кількісний метод оцінювання ризиків банківської установи.

Звичайно, в процесі функціонування банку накопичується величезний масив статистичної інформації. Проте, для того, щоб вона стала корисною з точки зору можливості її використання для прогнозування ризиків або розробки

заходів їх нейтралізації, необхідно проводити складну та важливу роботу із аналітичного опрацювання даних.

Аналітичний метод передбачає аналіз зон ризику зі встановлення оптимального рівня для кожного виду банківських операцій [24].

GAP-метод або аналіз розривів спрямований на виявлення відхилень поточних значень окремих параметрів від бажаних, тобто його результати спрямовані не стільки на прогнозування, скільки на ретроспективний аналіз поточного стану, що дає змогу отримати комплексну оцінку впливів ризиків, які мали місце в минулому.

У Табл. 1.3 показано доцільність використання окремих методів для оцінки конкретного банківського ризику.

Таблиця 1.3

Методи оцінювання банківських ризиків

Метод оцінки	Вид ризику
Статистичні методи оцінки	
Метод «Монте-Карло»	Кредитний ризик
Z-модель Альтмана	
Модель Чессера	
VaR-метод	Кредитний ризик, валютний ризик
Аналітичні методи оцінки	
Стрес-тестинг	Ринковий ризик
GAP-аналіз	Ризик ліквідності, процентний ризик
Експертні методи оцінки	
Метод «Дельфі»	Кредитний ризик, ринковий ризик, валютний ризик, процентний ризик
Метод «Дерево рішень»	
Метод коефіцієнтного аналізу	
Метод рейтингів	
Метод аналогів	Кредитний ризик, ризик ліквідності, ринковий ризик, валютний ризик, процентний ризик
Комбінований метод	

Джерело: [25]

Отже, інструментарій оцінювання банківських ризиків є доволі широким, що дозволяє банківській установі поєднувати окремі з них та використовувати у своїй діяльності ті, які дають можливість отримати найбільш повну оцінку наявних та потенційних ризиків, а також розробити відповідні заходи щодо нівелювання негативних проявів цих ризиків.

Висновки до розділу 1

Проаналізовано сутність поняття ризику у різних дослідженнях, спільною ознакою яких є те, що ризиком можна називати загрозовий чинник для функціонування. Показано, що ризиком не варто називати будь-яку подію, яка може мати місце в майбутньому за нашими очікуваннями, до тих пір, поки ми не зможемо хоча би приблизно, але обґрунтовано, передбачити ймовірності настання цих подій. В більшості випадків коректніше говорити про невпевненість або невизначеність.

Подано класифікацію банківських ризиків (зовнішні та внутрішні, макроекономічні та мікроекономічні).

Проаналізовано суть явища незбалансованої ліквідності банку, причини його виникнення та наслідки прояву. Показано, що на рівень ліквідності комерційного банку впливає цілий ряд факторів, які можуть прямо або опосередковано порушувати стан фінансової стійкості, а також порушувати рівновагу. Аналітики кожного комерційного банку повинні вчасно виявити ці чинники, розуміти які з них є загрозовими з точки зору негативного впливу на ліквідність банку, а також розробити схеми нівелювання негативних проявів та збереження стійкого стану всієї банківської установи.

Згруповано індикатори оцінки рівня ліквідності банку, які в загальному поділяються на нормативні та внутрішньобанківські.

Показано взаємозв'язок між ризиками в тому числі незбалансованості ліквідності комерційного банку та інших ризиків, які супроводжують банківську діяльність.

Також у розділі 1 показана та детально описана структурна організація механізму ризик-менеджменту у банківських установах, досліджено методи аналізу рівня ризику в діяльності банку, методи оцінки банківських ризиків.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»

2.1 Загальна характеристика АТ «Райффайзен Банк» та його балансових показників

Акціонерний комерційний банк «Аваль» (далі – «Райффайзен Банк», Банк) був зареєстрований 27 березня 1992 року Національним банком України як акціонерне товариство відкритого типу згідно із законодавством України.

У квітні 1994 року банк був перереєстрований як Акціонерний Поштово-Пенсійний Банк «Аваль».

У 2006 році банк був перереєстрований як Відкрите акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль» та у 2009 році – у форму Публічного акціонерного товариства, у зв'язку зі змінами в українському законодавстві.

У 2018 році «Райффайзен Банк Аваль» був перереєстрований у форму Приватного акціонерного товариства. «Райффайзен Банк» здійснює свою діяльність на підставі Загальної банківської ліцензії №10 від 18 червня 2018 року (видана НБУ) та згідно з чинним законодавством, включаючи Закон України «Про банки і банківську діяльність» та інші нормативні акти Національного банку України.

«Райффайзен Банк» приймає вклади від фізичних, юридичних осіб та бюджетних установ, надає кредити, здійснює платіжне обслуговування в Україні та переказ коштів за кордон, здійснює операції з обміну іноземних валют, розрахунково-касового обслуговування та надає інші банківські послуги своїм клієнтам.

Починаючи з 1999 року «Райффайзен Банк» є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Фонд здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Фонд забезпечує покриття зобов'язань «Райффайзен Банк» перед його вкладниками-

фізичними особами на суму до 200 тис. грн. на кожного вкладника у випадку банкрутства або відкликання банківської ліцензії НБУ. Центральний офіс «Райффайзен Банк» знаходиться у місті Київ.

На рис. 2.1 показано структуру акціонерів «Райффайзен Банк» станом на 31.12.2020 р.

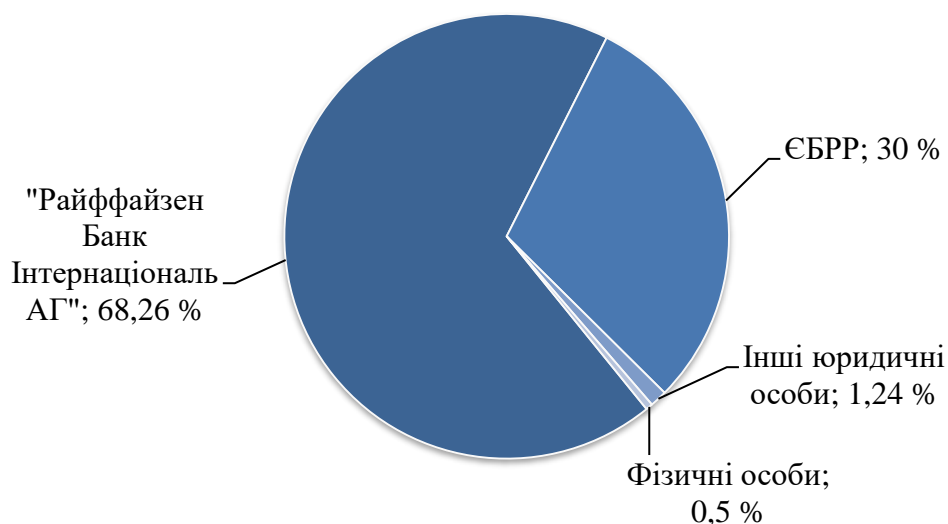

Рисунок 2.1 Структура акціонерів
АТ «Райффайзен Банк» станом на 31.12.2020 р.

Материнським банком та власником контрольного пакету акцій АТ «Райффайзен Банк» є «Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ» (Raiffeisen Bank International AG), Австрія. «Райффайзен-Холдінг Нідеростеррайх-Він ТОВ», Австрія (Raiffeisen-Holding Niederösterreich-Wien registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung) здійснює контроль прямого власника – материнського банку «Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ, тобто «Райффайзен-Холдінг Нідеростеррайх-Він ТОВ» є кінцевою контролюючою стороною «Райффайзен Банк».

На рис.2.2 показано основні історичні події та досягнення «Райффайзен Банк» (далі – Банк), які дозволили йому зайняти ті лідируючі рейтингові позиції на банківському ринку, які він займає сьогодні.

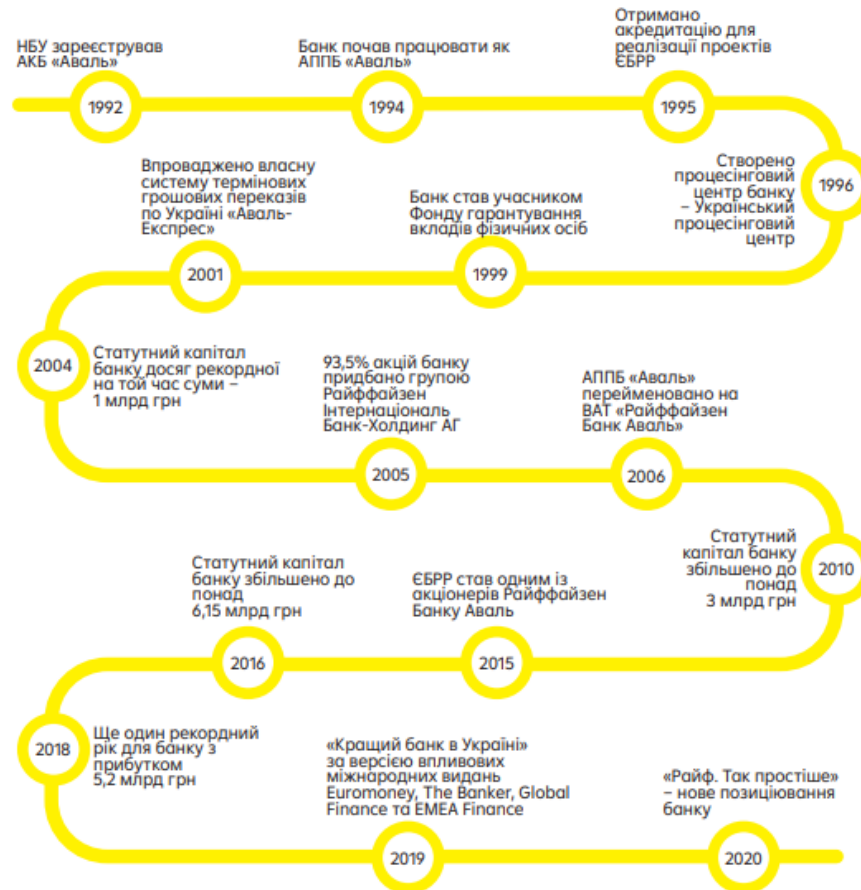

Рисунок 2.2 Основні історичні події та досягнення
АТ «Райффайзен Банк»

Для цілей правління Банку виділяє 4 операційні сегменти, які базуються на операціях та послугах (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Характеристики операційних сегментів Банку

Послуги великим та малим підприємствам	Надання кредитів та інших послуг з кредитування, обслуговування депозитів та поточних рахунків великих, малих та середніх підприємств, а також державних інституцій
Послуги мікро-підприємствам та фізичним особам	Надання кредитів та інших послуг з кредитування, обслуговування депозитів на поточних рахунках мікро-підприємств та фізичних осіб, надання споживчих кредитів, овердрафтів, обслуговування кредитних карток та здійснення грошових переказів фізичних осіб
Послуги фізичним особам	Надання кредитів міжнародним фінансовим організаціям, обслуговування депозитів, поточних рахунків та інші послуги фінансовим установам
Управління активами	Казначейство, залучення депозитів фінансових установ та інші функції централізованого управління

Не зважаючи на повний спектр послуг, які може надавати Банк своїм клієнтам (оскільки Банк є універсальним), все ж таки за обсягами операцій простежується чітка орієнтація на надання послуг великим та малим підприємствам.

Проведемо аналіз основних балансових показників для виявлення тенденцій у їх зміні (Табл.2.2).

Таблиця 2.2

Показники загальної інформації про АТ «Райффайзен Банк»

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II,%	24,19	23,14	20,83	22,53	N/A
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ	26,82	19,48	19,04	19,13	18,04
Кількість відділень банку	496	498	499	490	391
Кількість працівників (консолідовано)	7847	7755	7659	7531	6608

До показників загальної інформації Банку віднесено показник достатності капіталу згідно з Базелем II. В загальному, капітал є часткою вартості активів, які належать власникам банку, і фактично за його характеристиками можна робити часткові висновки щодо фінансової стійкості (рис.2.3).

Рисунок 2.3 Схематичний баланс активів та пасивів банку

Чим більшим є показник достатності капіталу, тим привабливішою буде фінансова установа для клієнтів, адже ймовірність того, що банк не зможе розрахуватися за своїми зобов'язаннями, зменшується.

За загальноприйнятою методикою оцінювання достатності капіталу згідно з Базелем II враховуються:

1. Вимоги щодо мінімального розміру власного капіталу з метою покриття (кредитних, ринкових та операційних ризиків).
2. Перевірка органами банківського нагляду (оцінка ризиків при формуванні банківських резервів, дискреційні елементи нагляду).
3. Прозорість та ринкова дисципліна, які вимагають публічного розкриття банківської фінансової звітності.

Показник достатності капіталу за Базелем II для Банку коливався, проте, протягом всіх років аналізованого періоду був більшим, ніж 20%. У 2020 році не публікувалася офіційна інформація щодо даного показника, оскільки змінилася методика розрахунку. З огляду на це, варто співставити ці дані із показником достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ (рис.2.4).

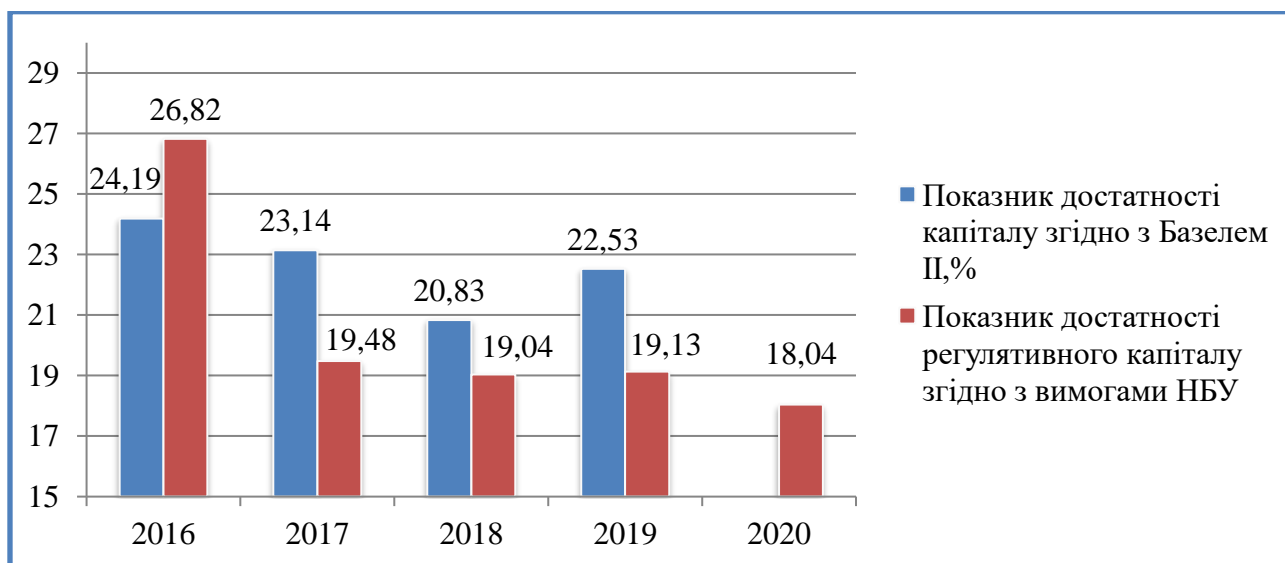

Рисунок 2.4 Показники достатності капіталу

АТ «Райффайзен Банк», %

Методика розрахунку достатності капіталу згідно з вимогами НБУ – це норматив Н2. Чим вище значення показника достатності (адекватності) регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її беруть на себе

власники банку. І навпаки, чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори та вкладники банку.

Нормативне значення коефіцієнта Н2 для діючих банків повинно бути не менше 10%. Для банків, які тільки розпочинають свою діяльність, норматив підвищений – не менше 15%. Можна бачити, що протягом всього періоду 2016-2020 рр. цей норматив витримувався.

Звернемо увагу на абсолютні та відносні відхилення значень показників (Табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Абсолютні відхилення показників загальної інформації про
АТ «Райффайзен Банк»

Показник	2016-2017	2018-2017	2019-2018	2020-2019
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II	-1,05	-2	2	-
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ	-7,34	0	0	-1
Кількість відділень банку	2	1	-9	-99
Кількість працівників (консолідовано)	-92	-96	-128	-923

Як видно із таблиці, коливання показника достатності капіталу за Базелем II були незначні (коливання в діапазоні [-2;2]), за нормативом Н2 найбільше від'ємне відхилення спостерігалось в 2017 році, за який відбулося зменшення показника на 7,34 одиниць.

Поглянемо на відсоткові відхилення, адже вони є більш інформативними (Табл.2.4).

Відносні відхилення показників загальної інформації про
АТ «Райффайзен Банк»

Показник	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II	-4,34	-9,98	8,16	-
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ	-27,37	-2,26	0,47	-5,70
Кількість відділень банку	0,40	0,20	-1,80	-20,20
Кількість працівників (консолідовано)	-1,17	-1,24	-1,67	-12,26

Відхилення показника «за Базелем» становило -4,34% за 2017 рік, наступного року показник зменшився майже ще на 10%, проте в 2019 році вже спостерігалася позитивна динаміка нарощення обсягів власного капіталу та рівня його достатності (+8,16% від рівня 2018 року).

За наявними даними, різкий спад показника достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ був відмічений у 2017 році, і швидкість спаду становила -27,37% від рівня 2016 року. За наступні 2 роки динаміка була помірною (-2,26% за 2018 рік, та +0,47 за 2019 рік). За 2020 рік показник достатності регулятивного капіталу був значно вищим, ніж вимагає НБУ (18,04), проте, ця величина є на 5,7% меншою, ніж у 2019 році.

Проаналізуємо зміни кількості відділень банку та консолідовану кількість працівників за 2016-2020 рр. (Рис.2.5).

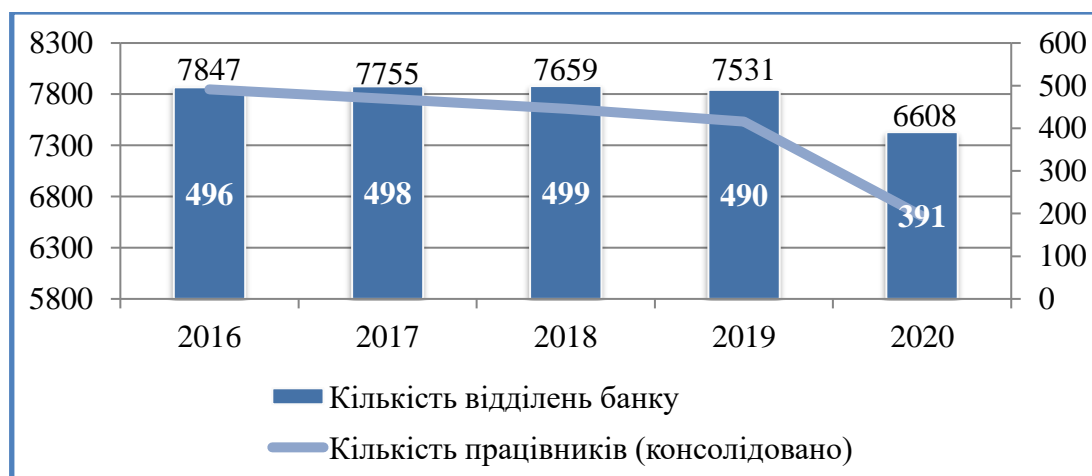

Рисунок 2.5 Кількість відділень та працівників АТ «Райффайзен Банк», од.

Густа мережа відділень Банку, з однієї сторони, створює передумови для нарощування кількості клієнтів (хоча залежність непряма і в час тотальної цифровізації цей вплив нівелюється якістю технологічного та інформаційного забезпечення), проте, з іншої сторони, її формування збільшує загальні витрати фінансової установи.

АТ «Райффайзен Банк» об'єктивно не є лідером за кількістю відділень в Україні (АТ «ПриватБанк» займає першу позицію) і після 2019 року їх кількість суттєво зменшилася в зв'язку із політикою збалансування витрат.

Якщо в 2016-2019 рр. кількість відділень становила 490-499, в 2020 році їх кількість зменшилася на 99 одиниць що становить 20%.

Спостерігаємо відповідне скорочення персоналу – від 7847 працівників у 2016 році до 6608 чоловік у 2020 році. Тобто, скорочення персоналу відбувалося щороку – за 2017 р. було звільнено 92 людини, в 2018 році – ще 96 працівників, в 2019 році скорочення персоналу становило 128 осіб і найбільше вивільнення трудових ресурсів (-12,26% від рівня попереднього року) відбулося в 2020 році – 923 особи.

Описана кадрова політика була спричинена необхідністю збалансування витрат та підвищенням рівня діджиталізації, за якого частина персоналу виявилася замінена технологіями.

2.2 Комплексний аналіз активів та зобов'язань банківської установи

Активи банку - це напрями розміщення та використання ресурсів банку для отримання прибутку при раціональному розподілі ризиків по окремих видах операцій та для підтримки ліквідності банку.

Пасиви банку – це ресурси банку, які складаються з власних, залучених і запозичених коштів для проведення активних операцій та одержання прибутку [26].

Аналіз складу та обсягу активів, зобов'язань та капіталу банківської установи, їхньої структури дозволить управлінцям розробити систему рішень, яка зможе підтримати достатній рівень фінансової стійкості та ліквідності.

У Табл. 2.5 подана інформація щодо статей активів АТ «Райффайзен Банк».

Таблиця 2.5

Статті активів АТ «Райффайзен Банк», тис.грн.

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
Грошові кошти та їх еквіваленти	10292755	10297228	10362053	13542570	15765353
Торгові активи	808776	1127477	690495	784725	4486222
Заборгованість кредитних установ	10168968	8032433	7630836	10176266	25623326
Кредити клієнтам	27923626	37348686	47317516	47487375	45840195
Активи, призначені для продажу	55275	56170	20848	11804	8893
Інвестиційні цінні папери:					
- в обов'язковому порядку за справедливою вартістю через прибуток або збиток	3380399	5925271	0	823	1667
- наявні для продажу	1172	0	0	0	0
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	0	0	3455556	3570498	8051968
- за амортизованою собівартістю	0	0	0	1578101	2248273
Інвестиційна нерухомість	160627	151860	133064	111057	110349
Основні засоби	1972930	2037965	2331965	3125643	3135355
Поточні активи з податку на прибуток	385153	545070	0	0	0
Нематеріальні активи	387256	412083	437609	645290	891967
Відстрочені активи з податку на прибуток	743261	31643	43661	0	0
Інші активи	1084439	1050930	1377230	1871610	1197562
ВСЬОГО АКТИВИ	57364637	67016816	73800833	82905762	107361130

До основних статей активів відносяться: грошові кошти та їх еквіваленти, заборгованість кредитних установ, кредити клієнтам, інвестиційні цінні папери та основні засоби. Саме ці статті є найбільш вагомими у вартісному вимірі. На рис.2.6 відображена динаміка їх значень.

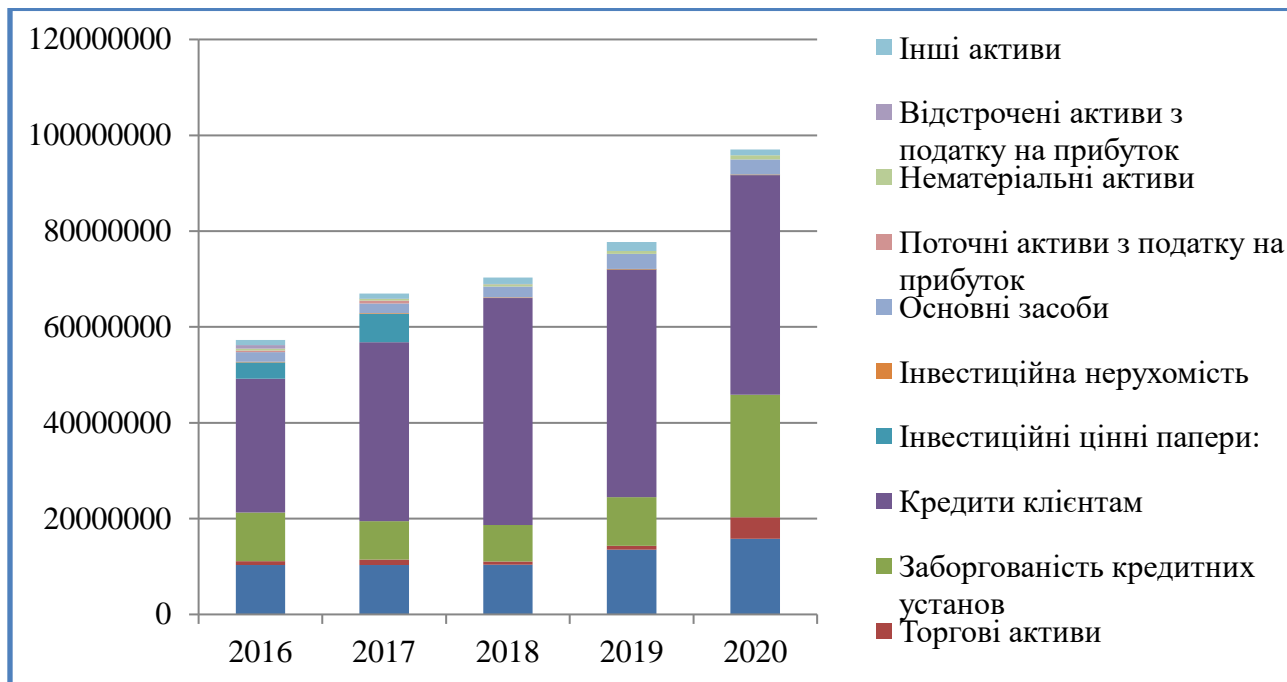

Рисунок 2.6 Склад та динаміка обсягів статей активів

АТ «Райффайзен Банк», тис.грн.

На рис.2.6 ми не вказували числові значення величин статей активів з метою спрощення сприйняття і цілком очевидно, що Банк накопичує обсяг активів протягом 2016-2020 рр. Загальна структура залишається незмінною і характеризується переважанням кредитної маси, а також інвестиційних цінних паперів. Крім того, значну частку в структурі активів займає заборгованість кредитних установ.

Проаналізуємо кількісні зміни, які відбулися в активах Банку. У Табл. 2.6 та 2.7 зеленим кольором виділено ті клітинки, значення у яких додатне, тобто спостерігалось нарощення величин.

Отже, у Табл.2.6 розраховано абсолютні відхилення величини статей активів АТ «Райффайзен Банк».

Абсолютні відхилення величини статей активів

АТ «Райффайзен Банк», тис.грн.

Показник	2016-2017	2018-2017	2019-2018	2020-2019
Грошові кошти та їх еквіваленти	4473	64825	3180517	2222783
Торгові активи	318701	-436982	94230	3701497
Заборгованість кредитних установ	-2136535	-401597	2545430	15447060
Кредити клієнтам	9425060	9968830	169859	-1647180
Активи, призначені для продажу	895	-35322	-9044	-2911
Інвестиційні цінні папери:				
- в обов'язковому порядку за справедливою вартістю через прибуток або збиток	2544872	-5925271	823	844
- наявні для продажу	-1172	0	0	0
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	0	3455556	114942	4481470
- за амортизованою собівартістю	0	0	1578101	670172
Інвестиційна нерухомість	-8767	-18796	-22007	-708
Основні засоби	65035	294000	793678	9712
Поточні активи з податку на прибуток	159917	-545070	0	0
Нематеріальні активи	24827	25526	207681	246677
Відстрочені активи з податку на прибуток	-711618	12018	-43661	0
Інші активи	-33509	326300	494380	-674048
ВСЬОГО АКТИВИ	9652179	6784017	9104929	24455368

Можна спостерігати, що загальна величина активів Банку нарощувалася від 57 млрд.грн у 2016 році до 107 млрд. грн. у 2020 році.

Що стосується абсолютних відхилень значень, то вони становили +9,6 млрд.грн. за 2017 рік (у відсотковому вимірі це зростання становило 16,83%), 6,8 млрд. грн. за 2018 рік (10,12%), 9,1 млрд.грн. (12,34%) та 24,5 млрд.грн. (29,5%) за 2019 та 2020 роки відповідно.

Відносні відхилення величини статей активів

АТ «Райффайзен Банк», %

Показник	2016-2017	2018-2017	2019-2018	2020-2019
Грошові кошти та їх еквіваленти	0,04	0,63	30,69	16,41
Торгові активи	39,41	-38,76	13,65	471,69
Заборгованість кредитних установ	-21,01	-5,00	33,36	151,79
Кредити клієнтам	33,75	26,69	0,36	-3,47
Активи, призначені для продажу	1,62	-62,88	-43,38	-24,66
Інвестиційні цінні папери:				
- в обов'язковому порядку за справедливою вартістю через прибуток або збиток	75,28	-100,00	-	102,55
- наявні для продажу	-100,00	-	-	-
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	3,33	125,51
- за амортизованою собівартістю	-	-	-	42,47
Інвестиційна нерухомість	-5,46	-12,38	-16,54	-0,64
Основні засоби	3,30	14,43	34,03	0,31
Поточні активи з податку на прибуток	41,52	-100,00	-	-
Нематеріальні активи	6,41	6,19	47,46	38,23
Відстрочені активи з податку на прибуток	-95,74	37,98	-100,00	-
Інші активи	-3,09	31,05	35,90	-36,01
ВСЬОГО АКТИВИ	16,83	10,12	12,34	29,50

Погляньмо, що відбувалося за основними статтями активів, зокрема проаналізуємо статті активів, за якими протягом 2016-2020 рр. відбувалося зменшення.

Банк володіє торговими активами, вартість яких постійно зростала за виключенням 2018 року, за який вона зменшилася на 437 млн.грн., що було пов'язано із реструктуризаційними процесами.

Заборгованість кредитних установ присутня в структурі активів Банку, що є цілком логічно, і в період 2017-2018 рр. вона скорочувалася на 2,1 млрд.грн. (-21,01%) та 401 млн.грн. (-5%), але вже за 2 наступних роки зростання було настільки помітним, що в абсолютних значеннях ця стаття активів стала максимальною за весь період аналізу.

Що стосується кредитів клієнтам, їхня величина також збільшувалася крім 2020 року, за який відбулося скорочення на 3,47%, що у вартісному вимірі складає 1,6 млрд.грн.

Активи призначені для продажу, були успішно реалізовані і це знайшло своє відображення у скороченні вартісних показників цієї статті активів на 3,5 млн. у 2018 році, ще 9 млн.грн. за 2019 рік і 2,9 млн. за 2020 рік. З огляду на відносно невеликі обсяги та частку, яку займає дана стаття активів у їх загальній структурі, відсоткове скорочення становило -62,88%, -43,38% та -24,66% за 2018-2020 рр. відповідно.

Банк володіє інвестиційною нерухомістю, вартість якої в період 2016-2020 рр. коливалася в межах від 111 млн.грн. до 160 млн. грн. Відхилення є досить незначними.

Утримання великих обсягів основних засобів є обов'язковою компонентою активів банківської установи і вимагає значних ресурсів. Вартість наявних у Банку основних засобів зростає, навіть не зважаючи на скорочення кількості відділень. Наприклад, зростання за 2017 рік становило 65 млн.грн. (3,3%), за 2018 рік 294 млн. грн. (14,43%), в 2019 році – ще на 793 млн.грн. (34,03%) Суттєве обмеження на нарощення основних засобів було встановлено в 2020 році, за який Банк наростив вартість основних засобів лише на 9,7 млн.грн.(0,31%).

Нематеріальні активи накопичуються у Банку поступово за період 2016-2018 рр. від рівня 387 млн.грн. до 438 млн.грн. відповідно, а за 2019-2020 роки зростання було досить вагомим (на 208 млн.грн (47,46%) та 247 млн.грн. (38,23%) відповідно).

Отже, структура активів АТ «Райффайзен Банк» є усталеною та в цілому відповідає традиційним підходам до формування активів банківських установ, які працюють в Україні.

Перейдемо до аналізу пасивів (зобов'язань та капіталу) Банку.

Пасиви банку формуються капіталом та зобов'язаннями банку. Капітал являє собою власні кошти банку, що належать засновникам або акціонерам, а

зобов'язання — це чужі гроші, тимчасово надані їх власниками в розпорядження банку. Тому розпочнемо аналіз із зобов'язань Банку (Табл.2.8).

Таблиця 2.8

Статті зобов'язань АТ «Райффайзен Банк», тис.грн.

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
Торгові зобов'язання	-	4689	6955	1252	29678
Заборгованість перед кредитними установами	3295105	2533468	1148692	214976	3742289
Заборгованість перед клієнтами	44103262	52272275	58359863	66696513	88113614
Поточні зобов'язання з податку на прибуток	9	709	248191	251957	234443
Відстрочені податкові зобов'язання	-	0	0	14160	28107
Резерви	53418	80050	163432	152090	148341
Інші зобов'язання	892168	1285072	2182607	2405322	1981368
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	48343962	56176263	62109740	69736270	94277840

Структуру зобов'язань формують, в першу чергу, заборгованість перед клієнтами та кредитними установами. Звичайно, доповнюють загальну величину зобов'язань ще поточні зобов'язання за податком на прибуток, сформовані резерви й інші зобов'язання. На рис.2.7 показано структуру зобов'язань за 2020 рік, із якого стає цілком очевидна перевага заборгованості перед клієнтами, яка становить 93,46% від загального обсягу зобов'язань.

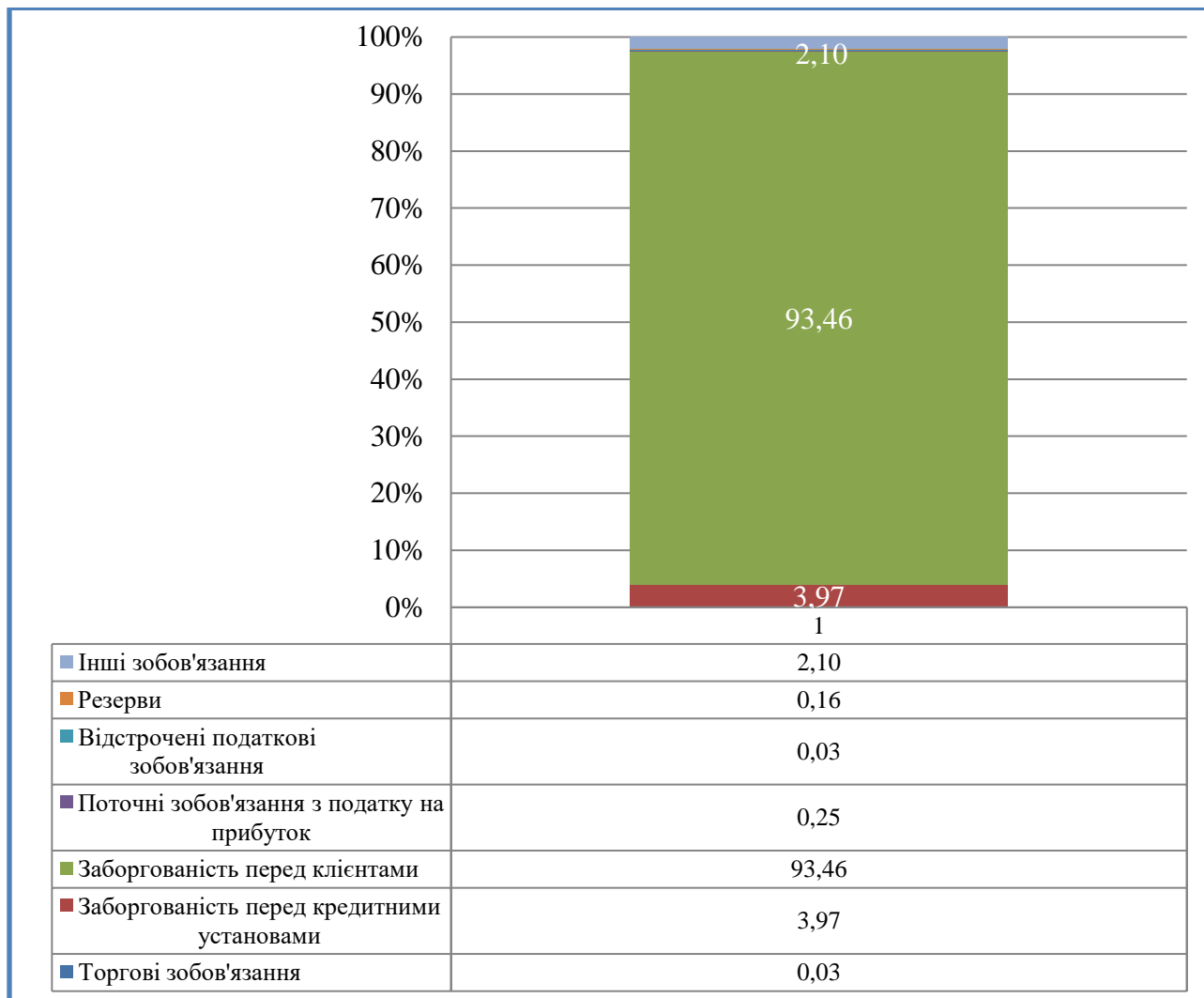

Рисунок 2.7 Структура зобов'язань АТ «Райффайзен Банк», 2020 рік, %

Для отримання повної характеристики змін, які відбувалися в зобов'язаннях Банку, сформуємо таблицю абсолютних відхилень значень статей, виділивши зеленим кольором позитивні відхилення (Табл.2.9).

Абсолютні відхилення величини зобов'язань

АТ «Райффайзен Банк», тис.грн.

Показник	2016-2017	2018-2017	2019-2018	2020-2019
Торгові зобов'язання	4689	2266	-5703	28426
Заборгованість перед кредитними установами	-761637	-1384776	-933716	3527313
Заборгованість перед клієнтами	8169013	6087588	8336650	21417101
Поточні зобов'язання з податку на прибуток	700	247482	3766	-17514
Відстрочені податкові зобов'язання	0	0	14160	13947
Резерви	26632	83382	-11342	-3749
Інші зобов'язання	392904	897535	222715	-423954
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	7832301	5933477	7626530	24541570

Якщо протягом 2017-2019 рр. заборгованість перед кредитними установами скорочувалася (на 761 млн.грн. за 2017 рік, ще на 1,38 млрд.грн. за 2018 рік та 933 млн.грн. за 2019 рік. Співставимо ці дані із відносними відхиленнями (Табл.1.10).

Таблиця 1.10

Відносні відхилення величини зобов'язань АТ «Райффайзен Банк», %

Показник	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019
Торгові зобов'язання	-	48,33	-82,00	2270,45
Заборгованість перед кредитними установами	-23,11	-54,66	-81,29	1640,79
Заборгованість перед клієнтами	18,52	11,65	14,28	32,11
Поточні зобов'язання з податку на прибуток	7777,78	34905,78	1,52	-6,95
Відстрочені податкові зобов'язання	-	-	-	98,50
Резерви	49,86	104,16	-6,94	-2,46
Інші зобов'язання	44,04	69,84	10,20	-17,63
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	16,20	10,56	12,28	35,19

У відсотковому вимірі найбільше скорочення по статті заборгованість перед кредитними установами було у 2019 році, за який скорочення становило - 81,29% (!).

Що стосується заборгованості перед клієнтами, в абсолютному вимірі відхилення були величезними (наприклад, 8,3 млрд.грн. за 2019 р.), у відсотковому воно становило 14,28% від рівня 2018 року, але поглянувши на дані 2017 року, стає очевидно, що відсоткове відхилення на 18,52% співвідносилось із абсолютним відхиленням в розмірі 8,2 млрд. грн. У 2020 році відбулося суттєве накопичення заборгованості як перед кредитними установами (+3,5 млрд.грн.), так і перед клієнтами (+21 млрд. грн.).

АТ «Райффайзен Банк» має сформовані резерви, проте, їхня величина не є стабільною. У 2017 році Банк додав до своїх резервів 26,6 млн.грн. (+49,86%), за 2018 рік вони зросли ще на 83,4 млн.грн. (104,16%), але в наступні 2019-2020 рр. спостерігалось незначне падіння цієї величини – спочатку на 6,94%, а потім ще на 2,46%. Загальна величина зобов'язань постійно збільшувалася, причому найбільшими нарощеннями характеризувався 2020 рік, за який обсяг зобов'язань збільшився на 35,19% відносно 2019 року. У вартісному вимірі це відхилення становило 24,5 млрд.грн. Для завершеного розуміння пасивів АТ «Райффайзен Банк» необхідно провести аналіз капіталу банку (Табл.2.11).

Таблиця 2.11

Статті капіталу АТ «Райффайзен Банк», тис.грн.

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
Статутний капітал	6154516	6154516	6153411	6154516	6154516
Додатково сплачений капітал	3033097	3033097	3030744	3033667	3033667
Резерви переоцінки	937165	889941	837802	1004663	1021118
Резерви та інші фонди	318739	509771	734142	2261568	2735668
Нерозподілений прибуток	-1246779	300560	965420	735274	154388
Всього капітал, що належить акціонерам Банку	9196738	10887885	11721519	13189688	13099357
Частка неконтролюючих акціонерів	176063	47332	30426	20196	16067
ВСЬОГО КАПІТАЛ	9020675	10840553	11691093	13169492	13083290
ВСЬОГО КАПІТАЛ І ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	57364637	67016816	73800833	82905762	107361130

До складу капіталу Банку входить статутний капітал, додатково сплачений капітал, резерви переоцінки, резерви та інші фонди, а також нерозподілений прибуток. Цей набір статей відноситься до капіталу що

належить акціонерам Банку. Крім того є частка неконтролюючих акціонерів, яка збільшує загальний капітал.

В 2016 році АТ «Райффайзен Банк» отримав збиток в розмірі 1,25 млрд.грн., проте наступні роки характеризувалися прибутковістю. Величина нерозподіленого прибутку досить відчутно коливається (рис.2.8).

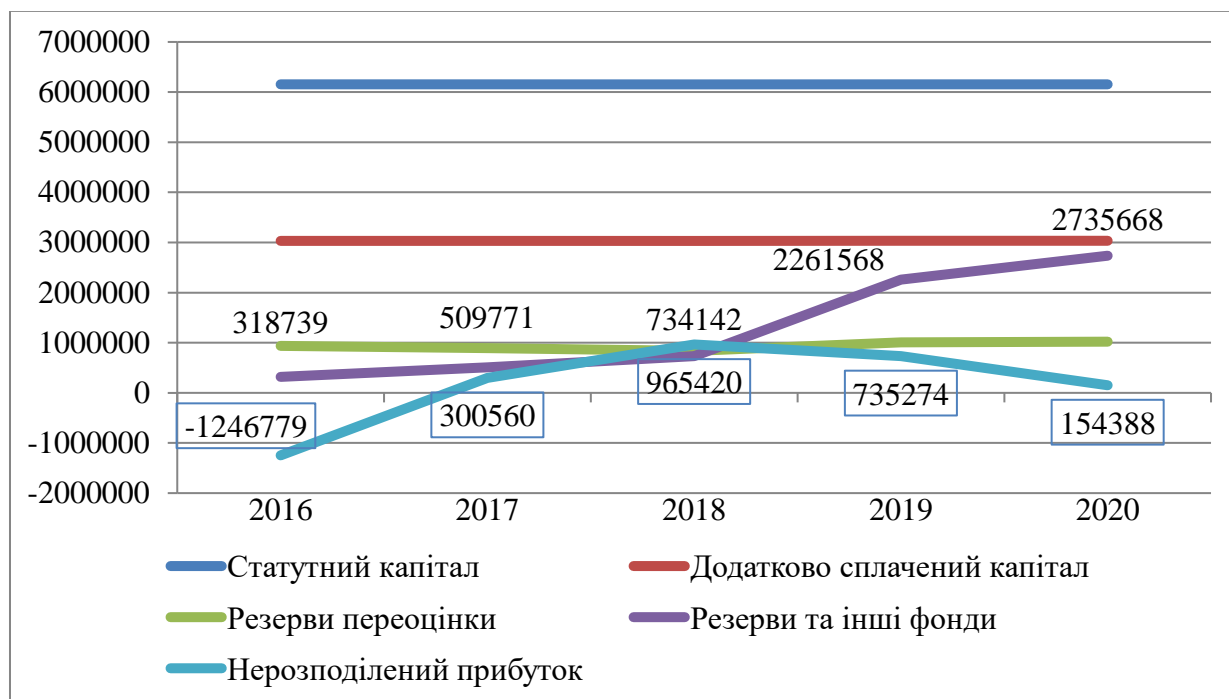

Рисунок 2.8 Динаміка обсягів окремих статей капіталу АТ «Райффайзен Банк», тис.грн.

Можна бачити візуально, що величина резервів переоцінки протягом 2016-2020 рр. була відносно стабільною (коливання проходило в межах 890 млн.грн.-1,02 млрд.грн., що в цілому цілком відповідає розміру Банку).

Також стійкою є величина статутного капіталу, який практично не зазнавав змін і зафіксований на рівні 6,2 млрд.грн.

Проаналізуємо абсолютні відхилення у значеннях статей пасивів Банку (Табл.2.12).

Абсолютні відхилення величини капіталу

АТ «Райффайзен Банк», тис.грн.

Показник	2016-2017	2018-2017	2019-2018	2020-2019
Статутний капітал	0	-1105	1105	0
Додатково сплачений капітал	0	-2353	2923	0
Резерви переоцінки	-47224	-52139	166861	16455
Резерви та інші фонди	191032	224371	1527426	474100
Нерозподілений прибуток	1547339	664860	-230146	-580886
Всього капітал, що належить акціонерам Банку	1691147	833634	1468169	-90331
Частка неконтролюючих акціонерів	-128731	-16906	-10230	-4129
ВСЬОГО КАПІТАЛ	1819878	850540	1478399	-86202
ВСЬОГО КАПІТАЛ І ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	9652179	6784017	9104929	24455368

Зеленим кольором виділені дані за роками та статтями, коли відбувалося нарощення величини. За 2019 рік відбулося збільшення статутного фонду на 1,1 млн.грн., додатково сплаченого капіталу на 2,9 млн.грн. Проводилося збільшення обсягів резервів переоцінки на 167 млн.грн. у 2019 році та 16,5 млн.грн. у 2020 році.

Для більш повного аналізу використаємо розрахункові дані щодо відносних відхилень значень (Табл.2.13).

Таблиця 2.13

Відносні відхилення величини капіталу АТ «Райффайзен Банк», %

Показник	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019
Статутний капітал	0,00	-0,02	0,02	0,00
Додатково сплачений капітал	0,00	-0,08	0,10	0,00
Резерви переоцінки	-5,04	-5,86	19,92	1,64
Резерви та інші фонди	59,93	44,01	208,06	20,96
Нерозподілений прибуток	-124,11	221,21	-23,84	-79,00
Всього капітал, що належить акціонерам Банку	18,39	7,66	12,53	-0,68
Частка неконтролюючих акціонерів	-73,12	-35,72	-33,62	-20,44
ВСЬОГО КАПІТАЛ	20,17	7,85	12,65	-0,65
ВСЬОГО КАПІТАЛ І ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	16,83	10,12	12,34	29,50

Отже, постійне щорічне зростання було притаманне резервам та іншим фондам. Найбільш помітне зростання відбулося у 2019 році (+208,06%). Відповідно це вплинуло на величину нерозподіленого прибутку, який в цьому ж році знизився на 23,84% відносно 2018 року. 2020 рік теж характеризувався зниженням обсягів нерозподіленого прибутку на 79%.

Частка неконтролюючих акціонерів з року в рік знижувалася – за 2017 рік скорочення становило 73,12% (129 млн.грн.), наступного року ще на 35,72% (16,9 млн.грн.). За 2019 рік скорочення становило 33,62% (10 млн.грн.) та за 2020 рік – 20,44% (-4,1 млн.грн.).

Загальна величина капіталу у 2017 році зросла на 20,17% відносно попереднього року і становила 10,8 млрд.грн. Протягом 2 наступних років відбувалося збільшення загальної вартості капіталу – зростання становило 7,85% та 12,65% за 2018 та 2019 рр. відповідно. За 2020 рік несуттєво, але розмір капіталу Банку зменшився на 0,65% і був зафіксований на рівні 13,1 млрд.грн.

2.3 Дослідження ліквідності банківської установи та системи управління її ризиками

Загальноприйнятою практикою для банківських систем та їх регуляторів є формування системи нормативів, за відповідністю з якими можна робити висновки щодо окремих параметрів роботи банківської установи.

В Україні для аналізу загальних параметрів фінансової стійкості банків використовується система економічних нормативів.

Що стосується аналізу ліквідності, то використовуються наступні показники (табл. 2.14).

Економічні нормативи встановлені НБУ

Нормативи ліквідності				
Н6	Короткострокова ліквідність		Співвідношення активів до зобов'язань з кінцевим строком погашення до одного року.	Не менше ніж 60 %.
LCR	Коефіцієнт покриття ліквідністю		Співвідношення високоякісних ліквідних активів до чистого очікуваного відпливу грошових коштів. Чистий очікуваний відплив грошових коштів розраховується як різниця сукупних очікуваних відпливів і сукупних очікуваних надходжень грошових коштів.	Не менше ніж 100 %
	LCR _{вв}	Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами		
	LCR _{ів}	Коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті		

Н6 - норматив короткострокової ліквідності

Визначає мінімально необхідний обсяг активів для забезпечення виконання своїх зобов'язань протягом одного року.

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) визначає мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття чистого очікуваного відпливу грошових коштів протягом 30 календарних днів з урахуванням стрес-сценарію.

У 2018 році НБУ було впроваджено новий обов'язковий норматив ліквідності – коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), що замінив нормативи Н4 та Н5, тому дані за загаданими нормативами будемо аналізувати за період від 2018 року (Табл. 2.15).

Основні нормативи АТ «Райффайзен Банк»

Показник	Нормативне значення	31.12.2018		31.12.2019		31.12.2020	
		по системі	банк	по системі	банк	по системі	банк
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)	>60%	99,12%	52,51%	94,35%	81,96%	86,82%	88,40%
Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR _{ВВ})	>100%	93,52%	84,25%	-	197,66%	-	286,15%
Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR _{іВ})	>100%	19,83%	10,13%	-	196,26%	-	467,56%

Джерело: дані НБУ та статистичної звітності Банку

У Табл.2.5 представлено дані за нормативом короткострокової ліквідності як по АТ «Райффайзен Банк», так і в цілому по банківській системі.

На рис.2.9 продемонстровано динаміку вказаних показників.

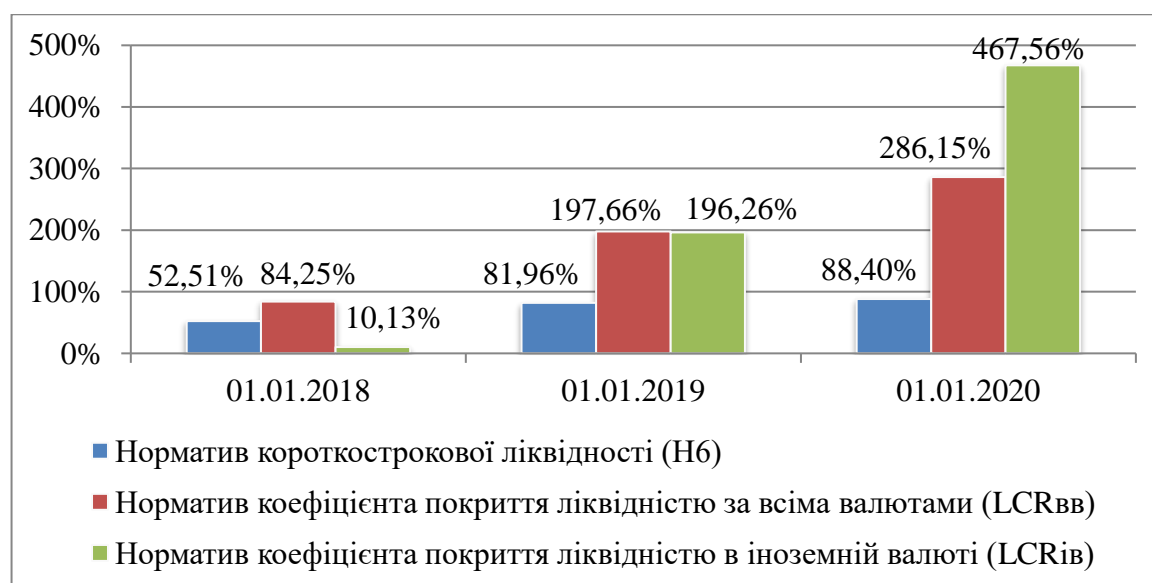

Рисунок 2.9 Показники ліквідності АТ «Райффайзен Банк»

Найбільшими значеннями у 2019-2020 рр. характеризувався норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті, хоча в 2019 році він становив всього 10,13%, що майже на 8 пунктів нижче середньоринкового рівня та суттєво менше нормативного значення.

Доповнимо аналіз значеннями абсолютних відхилень досліджуваних показників (Табл.2.16).

Таблиця 2.16

Абсолютні відхилення основних нормативів АТ «Райффайзен Банк»

Показник	2019-2018		2020-2019	
	по системі	банк	по системі	банк
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)	-4,77%	29,45%	-7,53%	6,44%
Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR _{вв})	-	113,41%	-	88,49%
Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR _{ів})	-	186,13%	-	271,30%

Отже, в період 2019-2020 рр. норматив короткострокової ліквідності АТ «Райффайзен Банк» (Н6) виріс на 6,44 п.п. до 88,40%, норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{вв}) збільшився на 88,49 п.п. до 286,15%, а норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті Банку (LCR_{ів}) – на 271,30 п.п. до 467,56%.

Таким чином, станом на 31.12.2020 Н6 Банку на 28,40 п.п. перевищував встановлене НБУ граничне значення та був на 1,58 п.п. вищим за середньоринковий показник, LCR_{вв} Банку був в 2,86 рази вищим за встановлене регулятором мінімальне значення, а норматив LCR_{ів} Банку в 4,68 рази перевищував встановлений НБУ граничний рівень.

Таким чином, в період 2019-2020 рр. АТ «Райффайзен Банк» був дуже добре забезпечений ліквідністю, про що свідчать нормативи Н6, LCR_{вв} та

LCRів Банку, які істотно перевищували встановлене НБУ мінімально необхідне значення.

Критичний рівень відповідного показника визначається величиною встановлених Банком лімітів, контроль за дотриманням яких здійснюється на щоденній основі.

Проаналізуємо систему управління ризиками ліквідності, яка запроваджена в АТ «Райффайзен Банк» (рис. 2.10).

Рисунок 2.10 Система управління ризиками ліквідності
АТ «Райффайзен Банк»

Джерело: сформовано на основі [27]

Підтримання резерву ліквідності зводиться до утримання фінансових показників банку на рівні, який достатній для покриття обов'язкових зобов'язань.

Буздалин А. визначає оптимальну ліквідність банку як забезпечення банком усіх обов'язкових резервів, а також своєчасне виконання всіх своїх

зобов'язань, й здатність нарощувати обсяги операцій відповідно до попиту який склався на основі наявного обсягу оптимальної вільної ліквідності [28].

У випадку значної концентрації зобов'язань комерційний банк буде відчувати залежність від окремої групи контрагентів і таким чином ризик втрати ліквідності або можливість виникнення незбалансованої ліквідності. Тому зниження ризику концентрації є важливим елементом системи управління ризиками ліквідності.

До важливих видів ресурсів комерційних банків відносяться кошти банків, юридичних та фізичних осіб, пропорції між якими постійно змінюються. Моніторинг цієї структури в комплексі із іншими заходами дозволять управлінням вчасно відмітити критичне порушення структури і відповідно загрози порушення ліквідного стану Банку.

При ускладнених умовах з точки зору можливості збереження оптимальної ліквідності Банк може встановлювати внутрішні додаткові до політики Національного Банку України обмеження на активні операції Банку з метою стабілізації ситуації та збереження активів. Ці кроки повинні бути економічно обґрунтованими та базуватися не на інтуїтивних рішеннях, а на високоточному економіко-математичному моделюванні.

Збалансування динаміки активів та зобов'язань, дотримання обов'язкових лімітів теж впливатиме на дотримання оптимального рівня ліквідності банківської установи.

У АТ «Райффайзен Банк» ризик ліквідності вимірюється за трьома основними сценаріями:

- 1) на основі договірних потоків коштів;
- 2) на основі очікуваних потоків коштів, відповідно до очікуваної поведінки окремих продуктів Банку за звичайних ринкових умов (сценарій поточної ситуації);
- 3) на основі кризового сценарію (стрес-тестування) [27].

Висновки до розділу 2

АТ «Райффайзен Банк» є одним із комерційних банків, які працюють в Україні, та є лідерами ринку. Як універсальний банк, АТ «Райффайзен Банк» надає послуги наступним операційним сегментам: послуги мікропідприємствам та фізичним особам; послуги фізичним особам, а також здійснює управління активами.

Проведено ретроспективний аналіз показника достатності капіталу згідно з Базелем II, показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ, подана інформація щодо кількості відділень банку та кількості працівників. Детально проаналізовано показники достатності капіталу, за якими спостерігалось повне дотримання нормативних вимог НБУ протягом 2016-2020 рр.

За наявними даними, різкий спад показника достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ був відмічений у 2017 році, і швидкість спаду становила -27,37% від рівня 2016 року. За наступні 2 роки динаміка була помірною (-2,26% за 2018 рік, та +0,47 за 2019 рік). За 2020 рік показник достатності регулятивного капіталу був значно вищим, ніж вимагає НБУ (18,04), проте, ця величина є на 5,7% меншою, ніж у 2019 році.

Аналіз активів АТ «Райффайзен Банк» дозволив отримати висновки щодо загальної структури, яка залишається практично незмінною і характеризується переважанням кредитної маси, а також інвестиційних цінних паперів.

Можна спостерігати, що загальна величина активів Банку нарощувалася від 57 млрд.грн у 2016 році до 107 млрд. грн. у 2020 році.

Що стосується абсолютних відхилень значень, то вони становили +9,6 млрд.грн. за 2017 рік (у відсотковому вимірі це зростання становило 16,83%), 6,8 млрд. грн. за 2018 рік (10,12%), 9,1 млрд.грн. (12,34%) та 24,5 млрд.грн. (29,5%) за 2019 та 2020 роки відповідно.

Структуру зобов'язань формують, в першу чергу, заборгованість перед клієнтами та кредитними установами. Звичайно, доповнюють загальну

величину зобов'язань ще поточні зобов'язання за податком на прибуток, сформовані резерви й інші зобов'язання.

АТ «Райффайзен Банк» має сформовані резерви, проте, їхня величина не є стабільною. У 2017 році Банк додав до своїх резервів 26,6 млн.грн. (+49,86%), за 2018 рік вони зросли ще на 83,4 млн.грн. (104,16%), але в наступні 2019-2020 рр. спостерігалось незначне падіння цієї величини – спочатку на 6,94%, а потім ще на 2,46%.

Що стосується показників ліквідності, то 2019-2020 рр. АТ «Райффайзен Банк» був дуже добре забезпечений ліквідністю, про що свідчать нормативи Н6, LCR_{вв} та LCR_{ів} Банку, які істотно перевищували встановлене НБУ мінімально необхідне значення.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ШЛЯХІВ НІВЕЛЮВАННЯ РИЗИКІВ НЕЗБАЛАНСОВАНОЇ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ

3.1 Формування системи моніторингу ризиків та управління незбалансованою ліквідністю АТ «Райффайзен Банк»

Управління ліквідністю Банку повинно здійснюватися на основі чіткого алгоритму дій на усіх рівнях, адже системність цього процесу та його циклічність і постійність може стати основою недопущення втрати запасу ліквідності в довгостроковій перспективі.

Поточні коливання та тимчасові розриви ліквідності можуть мати місце, проте важливо, щоб вони не виходили за межі допустимих для конкретної банківської установи значень та не ставили під загрозу відхилення інших критичних показників.

З метою розуміння загального підходу до моніторингу ризиків та управління незбалансованою ліквідністю Банку пропонуємо наступну систему (рис.3.1).

Першим кроком при формуванні системи моніторингу ризиків та управління незбалансованою ліквідністю Банку є формулювання її мети та завдань. Метою цієї системи є утримання обсягів та якості фінансових потоків на достатньому рівні для забезпечення ефективного функціонування Банку із врахуванням стратегії його діяльності та сукупності усіх ризиків.

Завдання системи моніторингу ризиків незбалансованої ліквідності Банку визначаються на основі «вхідних» параметрів та бажаних «виходів» системи, якими можуть бути рівень співвідношення параметрів бажаного та поточного стану.

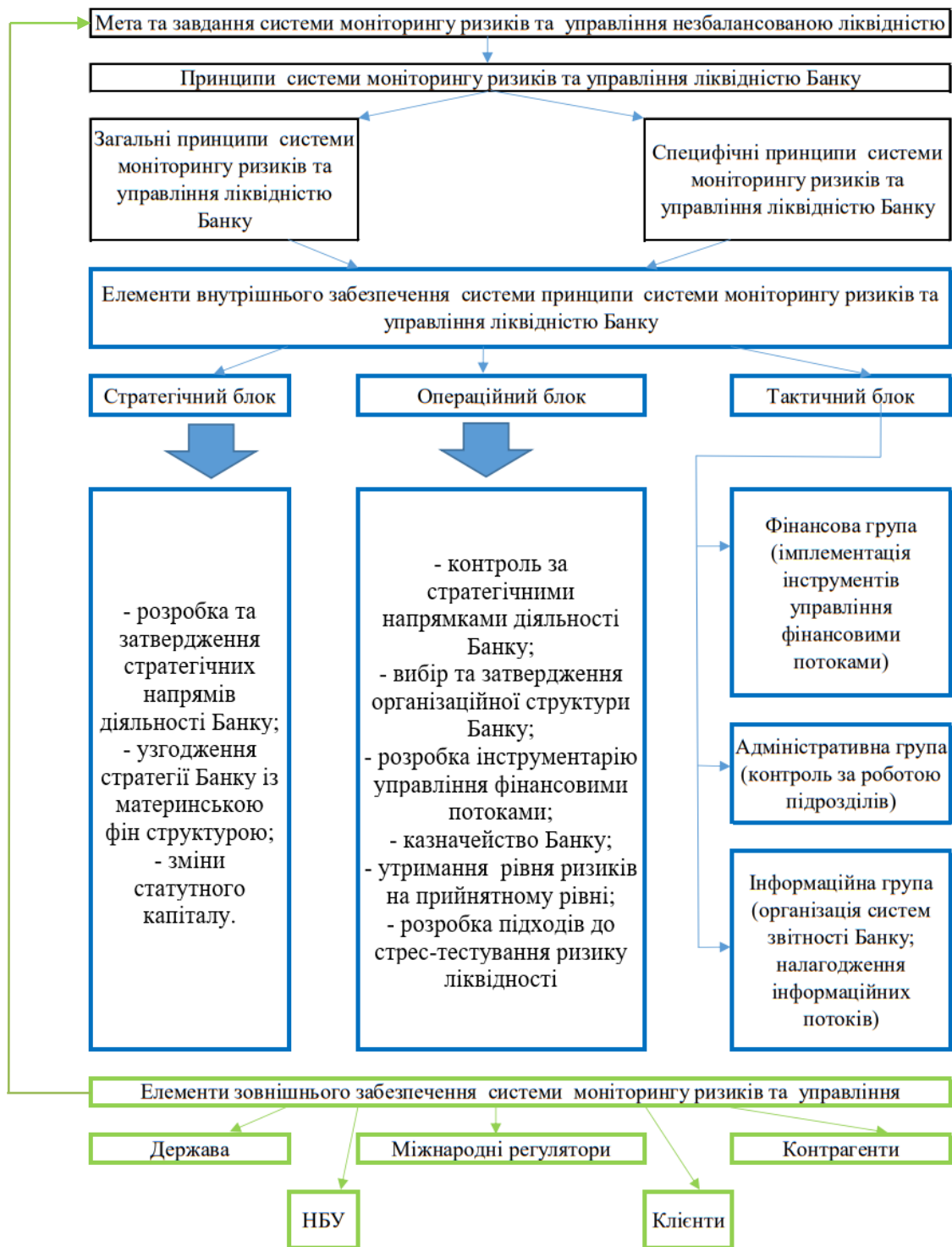

Рисунок 3.1 Система моніторингу ризиків та управління незбалансованою ліквідністю АТ «Райффайзен Банк»

Джерело: сформовано самостійно

Принципами управління ризиками та ліквідністю Банку є набір орієнтирів та векторів дій, на які спрямоване функціонування всієї системи і дотримання яких є обов'язковим.

Важливими елементами внутрішньої системи забезпечення ліквідності є цілий набір процедур та процесів, які повинні реалізовуватися злагоджено та взаємопов'язано.

Пропонуємо виділяти 3 блоки таких елементів:

1. Стратегічний
2. Операційний
3. Тактичний

Стратегічний блок

Стратегічний блок елементів внутрішньої системи забезпечення ліквідності повинен базуватися на розробці та затвердженні стратегічних напрямків діяльності Банку. Оскільки Банк є частиною великої міжнародної структури, слід зважати на те, що Стратегія української «гілки» повинна розроблятися у інтегрованості із Стратегією всієї компанії.

Стратегічним завданням в системі забезпечення ліквідності є моніторинг за обсягом та змінами у складі статутного фонду, оскільки він на пряму впливає на рівень ліквідності.

Операційний блок

На операційному рівні системи виникають іншого рівня завдання. Наприклад, контроль за реалізацією стратегічних напрямків діяльності Банку. Для здійснення цього контролю необхідно мати чіткий набір критеріїв цього рівня, які, зазвичай, є достатньо агрегованими та саме за ними можна ідентифікувати загальні риси фінансового стану банківської установи.

Наступним елементом є вибір та затвердження організаційної структури Банку. Відповідно до особливостей реалізації функцій Банку формується і відповідна організаційна структура.

Слід розуміти, що організаційні структури не повинні бути нечутливими до функціонального наповнення, тобто, вони мають мати достатньо високий рівень гнучкості та зазнавати змін у відповідності із змінами завдань, які виконуються персоналом.

Розробка інструментарію управління фінансовими потоками зводиться до моделювання залежностей між окремими елементами впливу на ліквідність Банку і результуючими параметрами, ідентифікацією лімітів для контролю за ризиком втрати ліквідності.

До операційного рівня також відносяться завдання утримання ризиків на допустимому рівні. Звичайно, не всі ризики піддаються контролю, проте, необхідно мати комплекс інструментів протидії негативним проявам. Національний Банк України як основний регулятор фінансового ринку встановлює нормативи, проте, їх може виявитися недостатньо для вчасного виявлення загроз та реагування на них. Тому Банк повинен мати свою внутрішню систему індикаторів, за результатом моніторингу яких стане очевидною міра прояву ризико формуючих факторів.

Ліміти, які можуть використовуватися в системі управління ризиками ліквідності [29, с.188]:

- ліміти на розриви ліквідності;
- ліміти на обсяги певних видів активних операцій;
- ліміти утилізації відкритих на банк лімітів;
- ліміти на строки проведення активних і пасивних операцій;
- ліміти залишків коштів в операційних касах та банкоматах

Робота Казначейства банку відноситься також до операційного блоку елементів внутрішнього забезпечення системи управління ліквідністю Банку.

Розробка підходів до стрес-тестування ризику ліквідності може відрізнитися при зміні зовнішніх умов існування банківської системи загалом та місця у ній конкретного Банку. Зазвичай, визначаючи набір критеріїв для проведення стрес-тестування, виходячи із цільової орієнтації дослідження та змоги ймовірно визначити можливості настання ризикових подій.

Тактичний блок

До тактичного блоку віднесемо завдання фінансової групи, адміністративної та інформаційної.

Завдання фінансової групи зводяться до реалізації процедур управління фінансовими потоками, які розроблені на операційному рівні, наприклад, реалізація заходів визначення та коригування можливих джерел залучення джерел фінансування та диверсифікації активів.

Завданням адміністративної групи є контроль за роботою підрозділів. Людські ресурси є найважливішими в роботі Банку, адже фінансова діяльність є інтелектуальною та великою мірою «віртуальною». Машинне навчання, побудова алгоритмів, систем ідентифікації ризиків технологічно дуже допомагає, проте, в основі в будь-якому разі знаходиться людина. З огляду на це, велика увага повинна бути приділена ефективності роботи персоналу, діяльність якого суттєво впливає на рівень ліквідності банківської установи.

До завдань інформаційної групи варто віднести, наприклад, налагодження планомірної системи руху інформаційних потоків та контроль за її станом. Всі підрозділи банківської установи перебувають у тісному зв'язку з огляду на єдність інформації, якою вони оперують та використовуються для реалізації своїх функцій. Переміщення інформації як в межах установи, так і комунікаційні зв'язки із суб'єктами зовнішнього середовища повинні стати безперешкодними. Крім того, варто розглянути 2 шляхи забезпечення доступності та прийнятності інформації, яка переміщується в межах Банку між підрозділами – або вона відразу формується у загальноприйнятому форматі даних, який є універсальним для баз даних, або інформація буде сформована в доступному для трансформації вигляді і підрозділи на власний розсуд будуть її адаптувати до своїх потреб.

Крім елементів внутрішнього забезпечення системи управління ліквідністю Банку слід не забувати і про зовнішнє забезпечення, до якого традиційно відносяться:

1. Держава (законодавча основа функціонування фінансового ринку загалом, та зокрема банківського сектору є фундаментом, на якому розвиваються усі інші регулюючі надбудови).

2. Національний Банк України (визначає загальну політику розвитку фінансового ринку, встановлює цілу низку нормативів, в межах яких повинна знаходитися оцінка ліквідності тощо).
3. Міжнародні регулятори (банківський ринок України не функціонує відокремлено від світового, тому і регуляторний вплив міжнародних об'єднань та інституцій потрібно враховувати при побудові та реалізації системи управління ліквідністю Банку).
4. Клієнти (від настроїв та очікувань клієнтів суттєво залежить можливість Банку утримувати достатній рівень ліквідності. Ажіотажний попит на готівку, наприклад, який виникає у клієнтів під час кризових подій в Україні, може створити передумови для втрати ліквідності. Тому тісна комунікація із клієнтами, роз'яснювальна робота є вкрай необхідними для надання інформації щодо загроз, які банківській системі можуть створити самі клієнти).
5. Контрагенти (взаємодія Банку із зовнішніми партнерами є важливим елементом його роботи і саме від якості цих взаємовідносин суттєво залежить можливість адаптування фінансової установи до змінних зовнішніх умов. Тому слід постійно відстежувати надійність партнерських відносин Банку).

3.2 Оптимізація витрат на оплату праці як елемент системи управління ризиками незбалансованої ліквідності

У загальній сукупності витрат банківської структури значна частка відводиться на оплату праці, адже банківська діяльність передбачає прямі комунікації із клієнтами, обслуговування їхніх запитів, а також технологічно-аналітичне забезпечення усіх бізнес-процесів.

З огляду на це, вважаємо за необхідне здійснити економетричне обґрунтування змін як щодо чисельності працівників певної ланки, так і щодо змін у графіку їхнього робочого часу. Модель сформулюємо на прикладі

менеджерів із обслуговування клієнтів – фізичних осіб, які працюють у фронт-офісах відділень АТ «Райффайзен Банк».

У Табл. 3.1 подана інформація щодо поточної кількості працівників цієї категорії в Тернополі, Івано-Франківську, Рівному, Львові, Хмельницькому та Луцьку. В параметрах моделі обмежимося лише цими областями, оскільки діяльність відділень у цих областях є приблизно збалансованою та схожою.

Таблиця 3.1

Розподіл чисельності менеджерів із обслуговування фізичних осіб в розподілі годин

Часовий період, годин	9-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	15-16	16-17	17-18	18-19
Чисельність необхідного персоналу, осіб	200	300	350	420	450	430	400	340	250	200

Відомо, що графік робочого часу менеджерів із обслуговування фізичних осіб встановлюються за 2 можливими варіантами – або 9-17 години з обідньою перервою 12-13 год., або 11-19 з перервою 14-15 год. Середня годинна ставка працівників цієї категорії за обраним регіоном становить 160 грн/год.

Крім того АТ «Райффайзен Банк» (як і будь який інший банк) може використовувати працю осіб, які зайняті неповний робочий день (наприклад, 4 години). Зазвичай, ставка їхньої заробітної плати залежить від часового періоду, в який вони працюють, адже навантаження в різні години є змінним (Табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Ставки оплати праці менеджерів із обслуговування фізичних осіб, грн./год

Часовий період, годин	9-17	11-19	9-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19
Чисельність необхідного персоналу, осіб	160	160	120	140	180	200	160	120	120

Здійснимо розрахунок оптимальної чисельності працівників на повний робочий день із неповним рівнем зайнятості, а також сформуємо графік їхньої роботи. Здійснимо визначення загального фонду оплати праці цієї категорії працівників.

Важливо, що результати моделювання можна екстраполювати і на інші регіони і використовувати як універсальний механізм оптимізації.

В якості цільової функції визначена заробітна плата працівників, скажімо в розрахунку на день, оскільки за умовами завдання дні не відрізняються один від одного та місячний фонд заробітної плати вийде простим множенням денної оплати на кількість робочих днів.

Оптимальна кількість працівників у такому разі буде відповідати мінімуму заробітної плати за дотримання всіх обмежень завдання.

Сумарна заробітна плата, у свою чергу, залежить від кількості працівників, зайнятих повний день, та кількості працівників, зайнятих частково та працюючих у кожному часовому інтервалі з наведених у таблиці «Часовий період».

Тому в якості параметрів функції варто вибрати 9 змінних:

X_1 і X_2 – кількість працівників повного дня, які працюють з 9 до 17 години та з 11 до 19 години відповідно;

X_3, X_4, \dots, X_9 – кількість працівників неповного дня, працюючих у часових інтервалах 9-13 годин, 10-14 годин, ... 15-19 годин відповідно.

Очевидно, якщо значення змінних були б нам відомі, то сумарна заробітна плата визначилася б із цільової функції наступного виду

$$C = X_1 * 160 + X_2 * 160 + X_3 * 120 + X_4 * 140 + X_5 * 180 + X_6 * 200 + X_7 * 160 + X_8 * 120 + X_9 * 120 \text{ (грн)}$$

Так як Банк задає необхідні кількості працівників для кожної робочої години окремо, то ми повинні вміти розраховувати наявність працівників у будь-який часовий інтервал, використовуючи значення змінних. Для того, щоб

це зробити, організуємо дані на аркуші MS Excel так, як показано в таблиці (Рис.3.2).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Часовий період	Потрібно персоналу	09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19
2	9-10	200	1		1						
3	10-11	300	1		1	1					
4	11-12	350	1	1	1	1	1				
5	12-13	420	0	1	1	1	1	1			
6	13-14	450	1	1		1	1	1	1		
7	14-15	430	1	0			1	1	1	1	
8	16-17	400	1	1				1	1	1	1
9	16-17	340	1	1					1	1	1
10	17-18	250		1						1	1
11	18-19	200		1							1
12	Оплата за годину		160	160	120	140	180	200	160	120	120
13	Оплата за день		1120	1120	480	560	720	800	640	480	480
14	Часовий період		09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19
15	Чисельність потрібного персоналу		0	0	160	140	150	0	370	200	100

Рисунок 3.2 Вхідні дані оптимізаційного завдання

У діапазоні C15:K15 таблиці містяться змінні параметри X_1, \dots, X_9 , у комірці L15 – цільова функція. Комірki у прямокутнику C2:K11 містять двійкові числа - 0 або 1 (порожня комірка при розрахунках у MS Excel приймається як така, що містить нульове значення). Одиниці означають, що відповідний працівник працює в даному часовому проміжку (вказаному в крайньому стовпці ліворуч), пробіл або 0 – що не працює.

Наприклад, те, що в клітинці F6 записана 1, означає, що працівник, який працює в часовому інтервалі з 10 до 14, показаному в заголовку стовпця F, працює у часовому проміжку з 13 до 14 годин (заголовок 6 рядка). Нулі в комірках C5 і D7 проставлені, щоб підкреслити розташування обідніх перерв у службовців, зайнятих повний день (рис.3.3).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
1	Часовий період	Потрібно персоналу	09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Всього в цю годину							
2	9-10	200	1		1							=SUMPRODUCT(C2:K2;C\$15:\$K\$15)							
3	10-11	300	1		1	1													
4	11-12	350	1	1	1	1	1												
5	12-13	420	0	1	1	1	1	1											
6	13-14	450	1	1		1	1	1	1										
7	14-15	430	1	0			1	1	1	1									
8	16-17	400	1	1				1	1	1	1								
9	16-17	340	1	1					1	1	1								
10	17-18	250		1							1	1							
11	18-19	200		1								1							
12	Оплата за годину		160	160	120	140	180	200	160	120	120								
13	Оплата за день		1120	1120	480	560	720	800	640	480	480								
14	Часовий період		09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Цільова функція							
15	Чисельність потрібного персоналу											0	0						

Рисунок 3.3 Розрахунок кількості працівників в конкретний момент часу

За такої організації даних функція =SUMPRODUCT(C2:K2;\$C\$15:\$K\$15), перемножує рядок змінних на рядок здатних працювати в часовому проміжку з 9 до 10 годин, дозволяє дізнатися, скільки людей працюватиме в цей час при заданих змінних значеннях X1, X2, ..., X9.

У стовпці L2:L11 підраховуються кількості працівників для кожного часового проміжку (рис.3.4).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
1	Часовий період	Потрібно персоналу	09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Всього в цю годину							
2	9-10	200	1		1							0							
3	10-11	300	1		1	1													
4	11-12	350	1	1	1	1	1												
5	12-13	420	0	1	1	1	1	1											
6	13-14	450	1	1		1	1	1	1										
7	14-15	430	1	0			1	1	1	1									
8	16-17	400	1	1				1	1	1	1								
9	16-17	340	1	1					1	1	1								
10	17-18	250		1							1	1							
11	18-19	200		1								1							
12	Оплата за годину		160	160	120	140	180	200	160	120	120								
13	Оплата за день		1120	1120	480	560	720	800	640	480	480								
14	Часовий період		09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Цільова функція							
15	Чисельність потрібного персоналу											=SUMPRODUCT(C15:K15;C13:K13)							
16												SUMPRODUCT(масив1; [масив2]; [масив3]; [масив4]; ...)							
17																			

Рисунок 3.4 Розрахунок кількості відпрацьованих годин кожним працівником

Тепер у нас є всі дані та функції, необхідні для надбудови «Пошук рішення». Викликаємо «Сервіс/Пошук рішення», як цільову комірку вказуємо L15. Метою оптимізації вважаємо пошук мінімального значення. У вікні змінюючи комірки вказуємо змінні C15:K15. Далі натискаємо кнопку

«Параметри», щоб відзначити «Лінійна модель» та «Невід'ємні значення змінних».

Після цього залишається лише задати умови, яким має задовольняти рішення. У нашому випадку основна умова лише одна – фактичні кількості працівників у кожному часовому проміжку повинні бути не меншими, ніж задані в умовах завдання. Клацаємо мишею по кнопці «Додати» і вказуємо, що числа в комірках L2: L11 повинні бути більшими або дорівнювати числам в комірках B2: B11. Крім того, оскільки кількість працівників невелика, додаємо умову, щоб змінні були цілі. Тепер можна запуснути процедуру пошуку рішення («Виконати»).

Якщо всі формули та умови введені правильно, повинен вийти наступний результат (Рис.3.5).

Часовий період	Потрібно персоналу	09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19
9-10	200	1		1						
10-11	300	1		1	1					
11-12	350	1	1	1	1	1				
12-13	420	0	1	1	1	1	1			
13-14	450	1	1	1	1	1	1	1		
14-15	430	1	0			1	1	1	1	
16-17	400	1	1				1	1	1	1
16-17	340	1	1					1	1	1
17-18	250		1						1	1
18-19	200		1							1
Оплата за годину		160	160	120	140	180	200	160	120	120
Оплата за день		1120	1120	480	560	720	800	640	480	480
Часовий період	Чисельність потрібного персоналу	09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19

Рисунок 3.5 Параметри розв’язувача оптимізаційної задачі

Таким чином, ми отримали відповідь на питання щодо загальної заробітної плати в день, яка буде виплачуватися працівникам після оптимізації робочого часу (рис.3.6).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	Часовий період	Потрібно персоналу	09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Всього в цю годину	
2	9-10	200	1		1							200	
3	10-11	300	1		1	1						300	
4	11-12	350	1	1	1	1	1					420	
5	12-13	420	0	1	1	1	1	1				420	
6	13-14	450	1	1		1	1	1	1			450	
7	14-15	430	1	0			1	1	1	1		430	
8	15-16	400	1	1					1	1	1	510	
9	16-17	340	1	1					1	1	1	510	
10	17-18	250		1						1	1	280	
11	18-19	200		1							1	200	
12	Оплата за годину		160	160	120	140	180	200	160	120	120		
13	Оплата за день		1120	1120	480	560	720	800	640	480	480		
14	Часовий період		09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Цільова функція	
15	Чисельність потрібного персоналу		0	0	200	100	120	0	230	80	200	520000	930
16													

Рисунок 3.6 Результати розрахунків оптимізаційної задачі

Отже, загальна величина заробітної плати становитиме 520000 грн/день. При цьому будуть найняті лише працівники, зайняті неповний день: працюючі з 9 до 13 годин – 200 осіб, з 10 до 14 – 100 осіб, з 11 до 15 – 120 людей, з 13 до 17 – 230 осіб, з 14 до 18 – 80 осіб і з 15 до 19 – 200 осіб. При цьому в чотирьох часових проміжках із 10 загальна кількість працівників перевищить мінімально можливу кількість: в проміжку 11-12 годин – 420 осіб замість 350, і в проміжках 15-16, 16-17 та 17-18 годин – 510, 510, 280 працівників замість 400, 340, 250 відповідно.

Загальна кількість працівників, які працюють у Банку буде становити 930 осіб.

Аналіз отриманого раніше рішення показав, що оптимальним є найм лише працівників неповного дня.

Якщо таке рішення неприйнятне, слід модифікувати завдання, поставивши відповідне обмеження. У такому разі необхідно мати щонайменше 30 працівників, зайнятих повний день.

Для підрахунку працівників, зайнятих повний день, які працюють у заданому часовому інтервалі, використовуємо функцію виду =SUMPRODUCT(\$C\$15:\$D\$15;C2:D2), аналогічну тій, що підраховує повну кількість співробітників, які працюють у заданому годинному інтервалі, але тепер враховуємо тільки дві змінних X1 і X2 (рис.3.7).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
1	Часовий період	Потрібно персоналу	09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Всього в цю годину	Постійних працівників							
2	9-10	200	1		1							200	=SUMPRODUCT(\$C\$15:\$D\$15;C2:D2)							
3	10-11	300	1		1	1						300								
4	11-12	350	1	1	1	1	1					420								
5	12-13	420	0	1	1	1	1	1	1			420								
6	13-14	450	1	1		1	1	1	1	1		450								
7	14-15	430	1	0			1	1	1	1	1	430								
8	15-16	400	1	1					1	1	1	510								
9	16-17	340	1	1						1	1	510								
10	17-18	250		1							1	280								
11	18-19	200		1								200								
12	Оплата за годину		160	160	120	140	180	200	160	120	120									
13	Оплата за день		1120	1120	480	560	720	800	640	480	480									
14	Часовий період		09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Цільова функція								
15	Чисельність потрібного персоналу		0	0	200	100	120	0	230	80	200	520000								

Рисунок 3.7 Розрахунок кількості працівників у кожен часовий період за умов найму на повний робочий день

Нам потрібно ввести додатковий стовпець M2:M11, в якому будуть підраховуватись кількості працівників повного дня у кожному з десяти годинних інтервалів. Відповідно і завдання для функції «Пошук рішення» введемо додаткову умова – M2:M11 >= 30. Після запуску «Пошуку рішення» на виконання отримаємо наступний результат (Рис.3.8).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	Часовий період	Потрібно персоналу	09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Всього в цю годину	Постійних працівників
2	9-10	200	1		1							200	30
3	10-11	300	1		1	1						300	30
4	11-12	350	1	1	1	1	1					450	60
5	12-13	420	0	1	1	1	1	1	1			420	30
6	13-14	450	1	1		1	1	1	1	1		450	60
7	14-15	430	1	0			1	1	1	1	1	430	30
8	15-16	400	1	1					1	1	1	510	60
9	16-17	340	1	1						1	1	510	60
10	17-18	250		1							1	310	30
11	18-19	200		1							1	200	30
12	Оплата за годину		160	160	120	140	180	200	160	120	120		
13	Оплата за день		1120	1120	480	560	720	800	640	480	480		
14	Часовий період		09-17	11-19	09-13	10-14	11-15	12-16	13-17	14-18	15-19	Цільова функція	
15	Чисельність потрібного персоналу		30	30	170	100	120	0	170	110	170	534400	900

Рисунок 3.8 Результати розрахунків оптимізаційної задачі із врахуванням параметрів обмеження

Загальна заробітна плата збільшилася до 534400 грн. (більше на 14400 грн.), найнято найменшу можливу кількість постійних працівників – 60 осіб.

Загальна кількість працівників зменшилася до 900 осіб.

Отже, при використанні пропонованої моделі оптимізації можна змінювати вхідні параметри і отримувати результати щодо найбільш вигідного варіанту найму менеджерів, які займаються обслуговуванням фізичних осіб.

3.3 Обґрунтування доцільності активізації інвестиційної діяльності АТ «Райффайзен Банк» шляхом розвитку банківського проектного фінансування

Діяльність банківської установи не обмежується виключно касовим та розрахунковим обслуговуванням, видачею кредитів та утриманням депозитів. Спектр банківських послуг є набагато ширшим, про що йшлося у розділі 1. Діяльність на ринку цінних паперів, міжбанківські операції, а також участь у інвестиційних проектах в якості партнера чи інвестора є важливою та потенційно прибутковою діяльністю.

Для того, щоб інвестиційна діяльність Банку була успішною, перед тим, як ставати частиною будь-якого проєкту слід провести ґрунтовний аналіз пропозицій та умов його реалізації для того, щоб не допустити фінансових втрат від цих операцій.

У випадку наявності привабливого з економічної точки зору проєкту, Банк може виступати як основний фінансовий партнер, може пропонувати використання комбінованих джерел фінансування із особливими умовами повернення коштів.

Визначимо характерні особливості проектного фінансування порівняно з іншими технологіями фінансування інвестиційних проєктів:

1) повернення фінансування забезпечується виключно або переважно за рахунок грошових потоків, що створюються в процесі реалізації проєкту;

2) різноманітність джерел і форм фінансування. Сутність проектного фінансування у даному контексті полягає у тому, щоб оцінюючи ризики, прогножуючи вигоди та витрати проєкту, вибрати таке поєднання різних

зовнішніх та внутрішніх (по відношенню до ініціатора проекту) джерел фінансування, яке забезпечить найвищу ефективність проекту;

3) аналіз ризиків проекту та управління ними є основою для організації фінансування, формування складу і функцій учасників проекту;

4) ризики проекту розподіляються між усіма його учасниками та переносяться на тих учасників, які найбільш кваліфіковано здатні провести оцінку ризиків та найбільш ефективно управляти ними;

5) для реалізації даної технології фінансування у класичному варіанті створюється нова проектна компанія, якій передаються усі активи проекту; що забезпечує повну відокремленість економічної діяльності в рамках проекту від економічної діяльності учасників проектного фінансування поза проектом;

6) професійний рівень управління проектом, сучасні моделі фінансування, що забезпечується залученням до розробки та впровадження проекту широкого кола провідних вузькоспеціалізованих спеціалістів (аудиторські, юридичні, консалтингові фірми, фінансові посередники, інжинірингові компанії та ін.) [5].

Аналіз проектів, які розглядаються Банком в якості можливої участі, слід оцінювати шляхом співвідношення витрат та доходів, які вони генерують. Для прикладу розглянемо інвестиційні проекти в харчовій промисловості, які можна розглядати як інвестиційний проект Банку.

1 проект: інвестиції в хлібзавод;

2 проект: інвестиції в плодоовочевий завод;

3 проект: інвестиції в завод молокопереробної галузі.

Для загального оцінювання проектів використаємо набір індикаторів [6]:

– Чиста поточна вартість (net present value) NPV;

– Внутрішня норма прибутковості або прибутковість проекту (internal rate of return) IRR;

– Період окупності (pay back period) PB.

Для розрахунків зазначених критеріїв введемо додаткові позначення:

– V_t – надходження від проекту в рік t ;

– C_t – витрати проекту в рік t ;

- $t = 1 \dots n$ – роки життя проекту;
- r – норма дисконту;
- $CF_t = (B_t - C_t)$ - грошові потоки проекту в рік t .

Чиста поточна вартість розраховується за наступною формулою:

$$NPV = -INV + \frac{CF_1}{(1+r)^1} + \frac{CF_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{CF_n}{(1+r)^n}$$

Внутрішня норма прибутковості. Розраховується значення відсоткової ставки r_1 , при якій $NPV = 0$. У цієї точки дисконтований потік витрат дорівнює дисконтованому потоку вигод. Якщо капіталовкладення здійснюються тільки за рахунок залучених коштів, причому кредит отриманий за ставкою i , то різниця $(r_1 - i)$ показує ефект інвестиційної діяльності. При $r_1 = i$ дохід тільки окупає інвестиції (інвестиції безприбуткові), при $r_1 < i$ інвестиції збиткові. Точний розрахунок величини IRR можливий тільки за допомогою комп'ютера при наявності спеціальних програм, однак можливий наближений розрахунок IRR, наприклад, з теорії аналітичної геометрії:

$$\frac{IRR - r^1}{r \cdot r^2 - r^1} = \frac{NPV_1}{NPV_2 - NPV_1},$$

Період окупності PB – це очікуваний період відшкодування початкових вкладень з чистих надходжень:

$$PB = \frac{INV}{CF_t(E)},$$

На рис.3.9 показано величину орієнтовних вхідних та вихідних потоків за інвестиційними проектами.

	A	B	C	D	E	F	G
1	Ставка дисконтування:	25%					
2							
3	Період	2023	2024	2025	2026	2027	
4	Грошові потоки за проектом 1:						Разом
5	Вхідні грошові потоки за проектом		400 000	450 000	650 000	780 000	2 280 000
6	Вихідні грошові потоки за проектом	800 000	500 000	450 000	320 000	100 000	2 170 000
20	Грошові потоки за проектом 2:						Разом
21	Вхідні грошові потоки за проектом		100 000	200 000	350 000	450 000	1 100 000
22	Вихідні грошові потоки за проектом	600 000	150 000	150 000	100 000	50 000	1 050 000
35	Грошові потоки за проектом 3:						Разом
36	Вхідні грошові потоки за проектом		50 000	350 000	450 000	500 000	1 350 000
37	Вихідні грошові потоки за проектом	500 000	150 000	130 000	130 000	120 000	1 030 000

Рисунок 3.9 Величина орієнтовних вхідних та вихідних потоків за інвестиційними проектами АТ «Райффайзен Банк»

Між проектами існують суттєві відмінності, що особливо чітко проявляється у сукупних величинах вхідних та вихідних грошових потоків.

На рис. 3.10-3.12 показано зміни у величинах вхідних та вихідних грошових потоків.

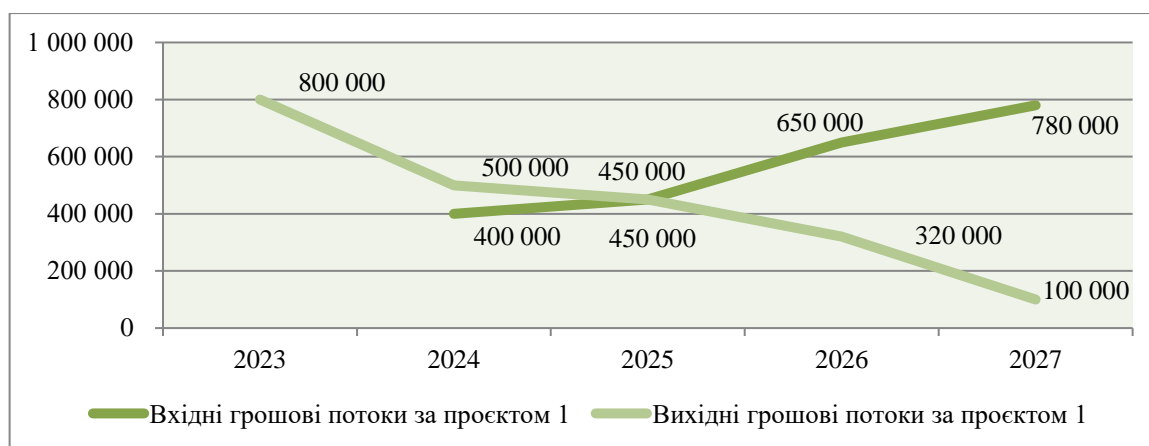

Рисунок 3.10 Вхідні та вихідні грошові потоки за інвестиційним проектом 1 АТ «Райффайзен Банк»

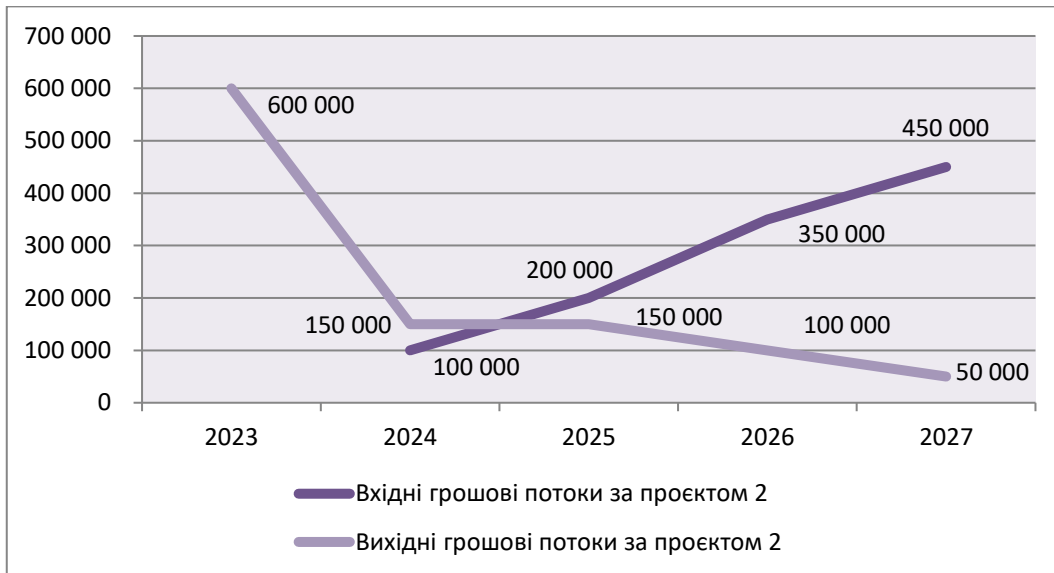

Рисунок 3.11 Вхідні та вихідні грошові потоки за інвестиційним проектом 2
АТ «Райффайзен Банк»

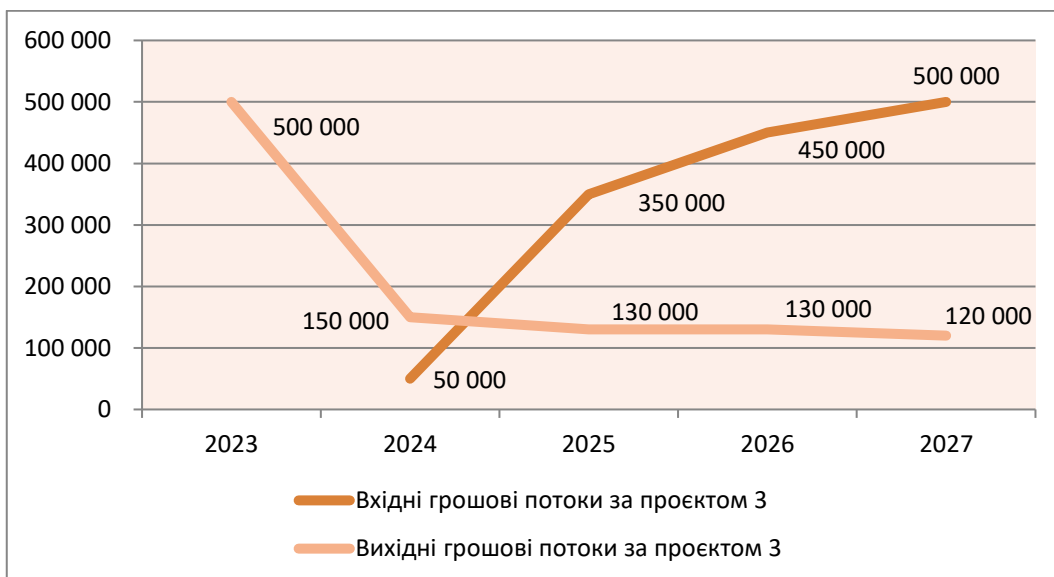

Рисунок 3.12 Вхідні та вихідні грошові потоки за інвестиційним проектом 3
АТ «Райффайзен Банк»

Відповідно до цих даних можна зробити хибні висновки щодо інвестиційної привабливості, адже неврахування ставки дисконтування спотворює величину грошових потоків, вартість яких змінюється з часом.

Тому проведемо розрахунок чистих грошових потоків за роками для кожного з проектів (рис.3.13) шляхом знаходження різниці між вхідними та вихідними грошовими потоками.

	A	B	C	D	E	F	G
3	Період	2023	2024	2025	2026	2027	
4	Грошові потоки за проектом 1:						Разом
5	Вхідні грошові потоки за проектом		400 000	450 000	650 000	780 000	2 280 000
6	Вихідні грошові потоки за проектом	800 000	500 000	450 000	320 000	100 000	2 170 000
7	Чистий грошовий потік	-800 000	-100 000	0	330 000	680 000	110 000
8	Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	-800 000	-900 000	-900 000	-570 000	110 000	
20	Грошові потоки за проектом 2:						Разом
21	Вхідні грошові потоки за проектом		100 000	200 000	350 000	450 000	1 100 000
22	Вихідні грошові потоки за проектом	600 000	150 000	150 000	100 000	50 000	1 050 000
23	Чистий грошовий потік	-600 000	-50 000	50 000	250 000	400 000	50 000
24	Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	-600 000	-650 000	-600 000	-350 000	50 000	
35	Грошові потоки за проектом 3:						Разом
36	Вхідні грошові потоки за проектом		50 000	350 000	450 000	500 000	1 350 000
37	Вихідні грошові потоки за проектом	500 000	150 000	130 000	130 000	120 000	1 030 000
38	Чистий грошовий потік	-500 000	-100 000	220 000	320 000	380 000	320 000
39	Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	-500 000	-600 000	-380 000	-60 000	320 000	

Рисунок 3.13 Результати розрахунку чистих грошових потоків за інвестиційними проектами АТ «Райффайзен Банк»

Після цього варто скоригувати чисті грошові потоки на ставку дисконтування, скориставшись вбудованою функцією в MS Excel (рис.3.14).

	A	B	C	D	E	F	G
3	Період	2023	2024	2025	2026	2027	
4	Грошові потоки за проектом 1:						Разом
5	Вхідні грошові потоки за проектом		400 000	450 000	650 000	780 000	2 280 000
6	Вихідні грошові потоки за проектом	800 000	500 000	450 000	320 000	100 000	2 170 000
7	Чистий грошовий потік	-800 000	-100 000	0	330 000	680 000	110 000
8	Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	-800 000	-900 000	-900 000	-570 000	110 000	
9	Номер року	0	1	2	3	4	
10	Дисконтований грошовий потік	=B7/POWER(1+\$B\$2;B9)		0	168 960	278 528	-432 512
20	Грош POWER(число; степінь):						Разом
21	Вхідні грошові потоки за проектом		100 000	200 000	350 000	450 000	1 100 000
22	Вихідні грошові потоки за проектом	600 000	150 000	150 000	100 000	50 000	1 050 000
23	Чистий грошовий потік	-600 000	-50 000	50 000	250 000	400 000	50 000
24	Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	-600 000	-650 000	-600 000	-350 000	50 000	
25	Номер року	0	1	2	3	4	
26	Дисконтований грошовий потік	-600 000	-40 000	32 000	128 000	163 840	-316 160
35	Грошові потоки за проектом 3:						Разом
36	Вхідні грошові потоки за проектом		50 000	350 000	450 000	500 000	1 350 000
37	Вихідні грошові потоки за проектом	500 000	150 000	130 000	130 000	120 000	1 030 000
38	Чистий грошовий потік	-500 000	-100 000	220 000	320 000	380 000	320 000
39	Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	-500 000	-600 000	-380 000	-60 000	320 000	
40	Номер року	0	1	2	3	4	
41	Дисконтований грошовий потік	-500 000	-80 000	140 800	163 840	155 648	-119 712

Рисунок 3.14 Результати розрахунку дисконтованих грошових потоків за інвестиційними проектами АТ «Райффайзен Банк»

Далі здійснено коригування грошових потоків на ставку дисконтування (рис. 3.15).

2	Ставка дисконтування:	25%					
3	Період	2023	2024	2025	2026	2027	
4	Грошові потоки за проектом 1:						Разом
7	Чистий грошовий потік	-800 000	-100 000	0	330 000	680 000	110 000
12	Скорегований грошовий потік на ставку дисконтування	-1 000 000	-125 000	0	412 500	850 000	
20	Грошові потоки за проектом 2:						Разом
23	Чистий грошовий потік	-600 000	-50 000	50 000	250 000	400 000	50 000
24	Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	-600 000	-650 000	-600 000	-350 000	50 000	
28	Скорегований грошовий потік на ставку дисконтування	-750 000	-62 500	62 500	312 500	500 000	
35	Грошові потоки за проектом 3:						Разом
38	Чистий грошовий потік	-500 000	-100 000	220 000	320 000	380 000	320 000
39	Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	-500 000	-600 000	-380 000	-60 000	320 000	
43	Скорегований грошовий потік на ставку дисконтування	-625 000	-125 000	275 000	400 000	475 000	

Рисунок 3.15 Результати розрахунку скоригованих грошових потоків на ставку дисконтування за інвестиційними проектами АТ «Райффайзен Банк»

Термін окупності проектів визначатиметься за формулою:
 $=\text{COUNTIF}(B8:F8;"<1")+1$;
 чиста приведена вартість = $\text{NPV}(B2;B12:F12)$; внутрішня норма дохідності
 $=\text{IRR}(B12:F12)$ (рис.3.16).

	A	B	C	D	E	F	G	
1	Ставка дисконтування:	25%						
2								
3	Період	2023	2024	2025	2026	2027		
4	Грошові потоки за проектом 1:						Разом	
8	Чистий грошовий потік наростаючим підсумком	-800 000	-900 000	-900 000	-570 000	110 000		
12	Скорегований грошовий потік на ставку дисконтування	-1 000 000	-125 000	0	412 500	850 000		
13								
14	Термін окупності проекту, років	5						
15	Чиста приведена вартість (NPV), грн.	-432 512						
16	Внутрішня норма дохідності (IRR), %	3%						
17								

Рисунок 3.16 Результати розрахунків NPV, IRR та PV для проекту 1

Аналогічні розрахунки здійснено і для двох інших проектів (Табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Результати розрахунків показників ефективності інвестиційних проектів
 АТ «Райффайзен Банк»

Показник ефективності	Проект 1	Проект 2	Проект 3
Термін окупності проекту, років	5	5	5
Чиста приведена вартість (NPV), грн.	-432 512	62 500	400 000
Внутрішня норма дохідності (IRR), %	3%	2%	15%

Отже, на основі розрахунків, які аналогічно можна проводити і для інших проектів, отримано обґрунтований висновок щодо терміну окупності, чистої приведеної вартості та внутрішньої норми дохідності, а отже – і доцільності участі у таких проектах.

Проект 3 є прийнятний для участі, оскільки внутрішня норма дохідності становить 15%, що суттєво більше, ніж в інших аналізованих проектах.

Звичайно, можна розглядати варіанти партнерства щодо реалізації проектів. Стейкхолдерами, які вимагають налагодження партнерських взаємозв'язків, у першу чергу є: органи державної влади різних рівнів; освітні установи; підприємницькі структури; громадськість; фізичні особи та ін. [31].

Висновки до розділу 3

Здійснено формування моніторингу ризиків та управління незбалансованою ліквідністю АТ «Райффайзен Банк», яка складається зі стратегічного блоку, операційного та тактичного.

Також здійснено оптимізацію витрат на оплату праці як елемент системи управління ризиками незбалансованої ліквідності.

Загальна величина заробітної плати становитиме 520000 грн/день. При цьому будуть найняті лише працівники, зайняті неповний день: працюючі з 9 до 13 годин – 200 осіб, з 10 до 14 – 100 осіб, з 11 до 15 – 120 людей, з 13 до 17 – 230 осіб, з 14 до 18 – 80 осіб і з 15 до 19 – 200 осіб. При цьому в чотирьох часових проміжках із 10 загальна кількість працівників перевищить мінімально можливу кількість: проміжку 11-12 годин – 420 осіб замість 350, і в проміжках 15-16, 16-17 та 17-18 годин – 510, 510, 280 працівників замість 400, 340, 250 відповідно. Загальна кількість працівників, які працюють у банку буде становити 930 осіб.

Якщо таке рішення неприйнятне, слід модифікувати завдання, поставивши відповідне обмеження. У такому разі необхідно мати щонайменше 30 працівників, зайнятих повний день.

Отже, при використанні пропонованої моделі оптимізації можна змінювати вхідні параметри і отримувати результати щодо найбільш вигідного варіанту найму менеджерів, які займаються обслуговуванням фізичних осіб.

Здійснено обґрунтування доцільності активізації інвестиційної діяльності АТ «Райффайзен Банк» шляхом розвитку банківського проектного фінансування. Здійснено порівняння ефективності окремих проектів.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1 Стан охорони праці АТ «Райффайзен Банк»

АТ «Райффайзен Банк» є відповідальним роботодавцем і тому питанням охорони праці організації приділяється значна увага.

У банку діє «Положення по управлінню охороною праці», яке затверджується Головою правління. Відповідальним підрозділом за охороною праці є відділ з охорони праці, техніки безпеки і протипожежної безпеки.

Перед початком роботи нових працівників ознайомлюють із політикою щодо охорони праці, проводять відповідні інструктажі. Крім того, в банку періодично (раз в квартал) проводяться додаткові зустрічі із працівниками щодо ознайомлення їх із основними принципами забезпечення охорони праці.

Зважаючи на війну, багато працівників банку почали працювати віддалено і тому змінилися вимоги до системи охорони праці в організації. Проте, якщо аналізувати рівень травматизму, за аналізований період 2017-2021 рр. жодного випадку зафіксовано не було.

Основними заходами, які характерні для АТ «Райффайзен Банк» в сфері охорони праці є такі:

- постійне навчання персоналу основним положенням охорони праці;
- моніторинг стану системи охорони праці із вчасним усуненням недоліків;
- проведення багатокритеріального аналізу стану приміщень банку на стан відповідності санітарно-технічним вимогам до такого виду приміщень;
- забезпечення працівників доступом до захисних засобів.

Фінансування заходів з організації охорони праці проводиться в розмірі 0,5% від фонду оплати праці (Табл. 4.1).

**Фінансування заходів охорони праці АТ «Райффайзен Банк» за
період 2017-2021 рр.**

Роки	ФОП, тис.грн.	Сума фінансування 0,5% від ФОП, тис.грн.	Абсолютне відхилення, тис.грн.
2017	1688669	8443,35	-
2018	2038208	10191,04	1747,70
2019	2434741	12173,71	1982,67
2020	2605472	13027,36	853,66
2021	2759645	13798,23	770,87

Зважаючи на те, що фонд оплати збільшувався, відповідно зростала і величина фонду фінансування заходів охорони праці.

4.2 Створення резерву фінансових ресурсів банківської установи на випадок надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу

Виникнення надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу можуть мати катастрофічні наслідки для цивільного населення в цілому. З огляду на це необхідно мати чітке розуміння того, що відноситься до надзвичайних ситуацій воєнного та соціально-політичного характеру та мати чіткий план щодо дій реагування на них.

Отже, *надзвичайні ситуації воєнного характеру* - це ситуації, пов'язані з наслідками застосування зброї масового ураження або звичайних засобів ураження, під час яких виникають вторинні фактори ураження населення внаслідок зруйнування атомних і гідроелектричних станцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних речовин та відходів, нафтопродуктів, вибухівки, сильнодіючих отруйних речовин, токсичних відходів, транспортних та інженерних комунікацій.

У випадку настання надзвичайних ситуацій воєнного характеру у воєнний час важливою є скоординована та синхронізована робота органів влади та суб'єктів господарювання, які є роботодавцями, а відповідно і суб'єктами реагування на надзвичайні ситуації.

Окрім надзвичайних ситуацій воєнного характеру існують і інші за джерелом свого походження.

Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру – це ситуації, пов'язані з протиправними діями терористичного та антиконституційного спрямування: здійснення або реальна загроза терористичного акту (збройний напад, захоплення і затримання важливих об'єктів ядерних установок і матеріалів, систем зв'язку та телекомунікації, напад чи замах на екіпаж повітряного чи морського судна), викрадення (спроба викрадення) чи знищення суден, встановлення вибухових пристроїв у громадських місцях, викрадення зброї, виявлення застарілих боєприпасів.

Банківська установа як суб'єкт господарювання повинна мати чіткий план дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу.

Важливими для банківської установи є такі заходи:

- формування комплексу умов для створення середовища із безпечними умовами роботи;
- забезпечення проведення регулярних перевірок приміщень на предмет їхньої технологічної стійкості та безпечності;
- систематичне проведення інструктажів із ознайомленням персоналу про правила, стандарти, норми, інструкції та ознайомлення з іншими нормативними документами з безпеки та охорони праці;
- перевірка ефективності вентиляційних, в тому числі і аварійних, систем банківської установи;
- забезпечення пожежної безпеки шляхом проведення профілактичних протипожежних заходів;

- контроль за справністю пожежного зв'язку, сигналізації, первинних засобів пожежогасіння, стану шляхів і під'їздів до об'єктів, справністю джерел протипожежного водопостачання;

- розробка планів ліквідації аварійних ситуацій.

Крім цих заходів, звичайно, банківська установа повинна сформувати резерви фінансових ресурсів на випадок надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу, адже в умовах їх настання необхідно оперативно відреагувати та ліквідувати наслідки.

Розмір відрахувань у такий резервний фонд залежить від політики кожного банку, проте, загальноприйнятим підходом є «прив'язка» до фонду оплати праці. Наприклад, це може бути 0,5-2% фонду оплати праці по всій установі.

В умовах воєнного часу держава створює відповідні резерви, проте, слід на місцях також прогностично акумулювати фінансові ресурси для покриття локальних негативних наслідків настання надзвичайних ситуацій.

Висновки до розділу 4

Здійснено аналіз стану охорони праці АТ «Райффайзен Банк», в результаті якого виявлено, що основними заходами, які характерні для АТ «Райффайзен Банк» в сфері охорони праці є такі: постійне навчання персоналу основним положенням охорони праці; моніторинг стану системи охорони праці із вчасним усуненням недоліків; проведення багатокритеріального аналізу стану приміщень банку на стан відповідності санітарно-технічним вимогам до такого виду приміщень; забезпечення працівників доступом до захисних засобів тощо.

Також проаналізовано особливості створення резерву фінансових ресурсів банківської установи на випадок надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі здійснено розробку системи моніторингу ризиків незбалансованої ліквідності АТ «Райффайзен Банк» шляхом формулювання практично-орієнтованих пропозицій, які можуть бути використані в роботі банківської установи та отримані наступні висновки.

1. Виявлено місце ризиків у діяльності банківської установи та сформовано їх класифікацію.

Показано, що з однієї сторони, ризик можна розглядати як ймовірнісну подію, яка матиме негативні наслідки, а з іншої – як значення статистичного очікування цієї ймовірнісної події. Банківські ризики являють собою цілісну систему, кількісний та якісний склад якої динамічно змінюється внаслідок розробки нових банківських продуктів, поширення систем автоматизації банківських операцій, транснаціоналізації банківської діяльності.

2. Проаналізовано суть явища незбалансованої ліквідності банку, ідентифіковано причини та окреслено можливі наслідки прояву. Показано, що ризик незбалансованої ліквідності – ризик пов'язаний з структурою активів, яка сформована неефективно.

Доведено, що усі фактори впливу на ліквідність банку слід розділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори – це ті, які виникають незалежно від банку та його діяльності і в свою чергу поділяються на фактори прямого та непрямого впливу. Фактори непрямого впливу можна розглядати в загальній сукупності, а можна ще поділити на мегарівень (або глобальний рівень) (наприклад, загальний стан світової економіки, фінансового ринку, світові глобальні кризи) та макрорівень (політичні, економічні, соціальні, культурні фактори). Ці чинники безмовно створюють архітектурну площину, у якій функціонують банківські установи та здійснюють нечіткий, проте важливий, вплив на кожен суб'єкт господарювання.

Згруповано індикатори оцінки рівня ліквідності банку, які в загальному поділяються на нормативні та внутрішньобанківські.

3. Досліджено методи управління ризиками банківської установи, основними з яких є методи аналізу діяльності, статистичний аналіз, метод експертних оцінок, аналітичний метод, GAP-метод, VaR, cVaR, non-param VaR, IRB-approach, LDA, байєсівське програмування, нечітка логіка.

4. Сформовано загальну характеристику АТ «Райффайзен Банк» та його балансових показників.

Проведено ретроспективний аналіз показника достатності капіталу згідно з Базелем II, показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ, подана інформація щодо кількості відділень банку та кількості працівників. Детально проаналізовано показники достатності капіталу, за якими спостерігалось повне дотримання нормативних вимог НБУ протягом 2016-2020 рр.

За наявними даними, різкий спад показника достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ був відмічений у 2017 році, і швидкість спаду становила -27,37% від рівня 2016 року. За наступні 2 роки динаміка була помірною (-2,26% за 2018 рік, та +0,47 за 2019 рік). За 2020 рік показник достатності регулятивного капіталу був значно вищим, ніж вимагає НБУ (18,04), проте, ця величина є на 5,7% меншою, ніж у 2019 році.

5. Проведено комплексний аналіз активів та зобов'язань банківської установи.

Аналіз активів АТ «Райффайзен Банк» дозволив отримати висновки щодо загальної структури, яка залишається практично незмінною і характеризується переважанням кредитної маси, а також інвестиційних цінних паперів.

Можна спостерігати, що загальна величина активів Банку нарощувалася від 57 млрд.грн у 2016 році до 107 млрд. грн. у 2020 році.

Що стосується абсолютних відхилень значень, то вони становили +9,6 млрд.грн. за 2017 рік (у відсотковому вимірі це зростання становило 16,83%), +6,8 млрд. грн. за 2018 рік (10,12%), 9,1 млрд.грн. (12,34%) та 24,5 млрд.грн. (29,5%) за 2019 та 2020 роки відповідно.

Структуру зобов'язань формують, в першу чергу, заборгованість перед клієнтами та кредитними установами. Звичайно, доповнюють загальну величину зобов'язань ще поточні зобов'язання за податком на прибуток, сформовані резерви й інші зобов'язання.

АТ «Райффайзен Банк» має сформовані резерви, проте, їхня величина не є стабільною. У 2017 році Банк додав до своїх резервів 26,6 млн.грн. (+49,86%), за 2018 рік вони зросли ще на 83,4 млн.грн. (104,16%), але в наступні 2019-2020 рр. спостерігалось незначне падіння цієї величини – спочатку на 6,94%, а потім ще на 2,46%.

6. Досліджено ліквідність банку та систему управління її ризиками. 2019-2020 рр. АТ «Райффайзен Банк» був дуже добре забезпечений ліквідністю, про що свідчать нормативи Н6, LCR_{вв} та LCR_{ів} Банку, які істотно перевищували встановлене НБУ мінімально необхідне значення.

Показано, що система управління ризиками ліквідності АТ «Райффайзен Банк» сформована за такими напрямками: підтримання резерву ліквідності; зниження ризику концентрації зобов'язань; розширення ресурсної бази; встановлення обмежень на активні операції банку; аналіз ситуації на ринку; аналіз динаміки активів і зобов'язань; дотримання лімітів.

7. Сформовано систему моніторингу ризиків та управління незбалансованою ліквідністю АТ «Райффайзен Банк», яка складається із стратегічного, операційного та тактичного блоку.

Стратегічний блок елементів внутрішньої системи забезпечення ліквідності повинен базуватися на розробці та затвердженні стратегічних напрямків діяльності Банку. Оскільки Банк є частиною великої міжнародної структури, слід зважати на те, що Стратегія української «гілки» повинна розроблятися у інтегрованості із Стратегією всієї компанії.

На операційному рівні системи виникають іншого рівня завдання. Наприклад, контроль за реалізацією стратегічних напрямків діяльності Банку. Для здійснення цього контролю необхідно мати чіткий набір критеріїв цього

рівня, які, зазвичай, є достатньо агрегованими та саме за ними можна ідентифікувати загальні риси фінансового стану банківської установи.

До тактичного блоку віднесемо завдання фінансової групи, адміністративної та інформаційної.

8. Обґрунтовано доцільність здійснення оптимізації витрат на оплату праці як елементу системи управління ризиками незбалансованої ліквідності.

9. Здійснено обґрунтування доцільності активізації інвестиційної діяльності АТ «Райффайзен Банк» шляхом розвитку банківського проектного фінансування.

Для загального оцінювання проектів був використаний наступний набір індикаторів: чиста поточна вартість (net present value) NPV; внутрішня норма прибутковості або прибутковість проекту (internal rate of return) IRR; період окупності (pay back period) PB.

Доведено, що проєкт 3 є прийнятний для участі, оскільки внутрішня норма дохідності становить 15%, що суттєво більше, ніж в інших аналізованих проєктах.

10. Досліджено стан охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях на АТ «Райффайзен Банк».

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жадан Т. А., Жадан Ю.В. Сучасні наукові підходи до розуміння економічного змісту поняття "ризик". Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 33. – С. 74-78.
2. Гайдучок Т.С., Камінська М.Б. Класифікація та оцінювання ризиків діяльності суб'єктів господарювання за матеріалами аудиту. Інноваційна економіка. 2012. №34. С. 278–281
3. Вербицька Г.Л. Сутність ризику і причини його виникнення в умовах міжнародних економічних відносин. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2016. №858. С. 22–29.
4. Сонюк О. В. (2021). Визначення дефініцій: загроза, ризик, небезпека в сфері підприємницької діяльності. *ScienceRise: Juridical Science*, (3(17), 18–21. <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2021.238317>
5. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/>
6. Wynne B. Uncertainty and environmental learning. *Global environmental change*. 1992. P. 111–127
7. Кириленко О.І. Підходи до дефініції поняття «ризик». Актуальні проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору економіки: Матеріали одинадцятої міжнародної науково-практичної молодіжної конференції, 10 квітня 2020 року / редкол. : Ю. О. Лупенко та ін. К. : ННЦ «ІАЕ», 2020. С. 66-69
8. Зубова В. В. Основні підходи до визначення та класифікації банківських ризиків. Ефективна економіка. 2016. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_6_40
9. Карась О. О. Специфіка системи управління ризиками в банківській сфері. Ефективна економіка. 2015. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3917>

10. Кириченко О. Банківський менеджмент : монографія. Київ : Основи, 1999. 560 с
11. Кузьмак О. М. Теоретико-прагматичні засади групування та структурування банківських ризиків. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2020. No 16(44). С. 148–152.
12. Карта ризиків фінансового сектору. 21.10.2021 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Risk_map_2021.pdf?v=4
13. Гірняк В. В., Путьківський Т. А. Управління ліквідністю банків за умов економічної нестабільності (на прикладі АТ «Ощадбанк»). Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2018. Випуск 22. С. 766-773.
14. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція, затверджена Постановою Національного банку України від 28.08.2001 № 368. URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0841-01>.
15. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку: підруч. Тернопіль: Економічна думка, 2017. 512 с
16. Безвух С. В. Ліквідність банку: сутність та фактори впливу. Ефективна економіка № 12, 2015. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/48.pdf
17. Дзюблюк О. В., Рудан В.Я. Управління ліквідністю банківської системи України : монографія. Тернопіль : Вектор, 2016. 290 с.
18. Запорожець С.В. Внутрішній аудит управління ліквідністю банку. Економіка і суспільство. 2018. Випуск 16. С.739-744
19. Барановский О. і Путінцева Т. 2020. МІСЦЕ І РОЛЬ ЛІКВІДНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 3, 34 (Жов 2020), 4–18. DOI:<https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i34.215347>.

20. Христенко О. В., Федій А. А. Теоретичні основи системи управління ризиками в діяльності банку. Фінансовий простір. 2018. № 2. С. 161-169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2018_2_18
21. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія / За ред. В. В. Коваленко. Одеса : ОНЕУ, 2017. 304 с.
22. Кузнєцова Н.В., Бідюк П.І. Системний підхід до менеджменту фінансових ризиків. Системні дослідження та інформаційні технології, № 2, 2018
23. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль : навч. посіб. К. : Знання, 2008. 463 с.
24. Волков Д. П. Аналіз банківських ризиків: основні підходи до визначення. Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. 2015. Вип. 10(3). С. 131-139
25. Волкова Н. І., Мухіна А. С. Фінансові ризики банку: оцінка та механізм нейтралізації. *Modern Economics*. 2020. № 22(2020). С. 6-12.
26. Соколова Х. О., Волкова В.В. Активи та пасиви банків України: сучасний стан та фактори впливу. Економіка і організація управління. - 2018. - Вип. 4. - С. 65-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2018_4_9.
27. Окрема фінансова звітність. АТ «Райффайзен Банк». За рік, що закінчився 31 грудня 2020 року зі звітом незалежного аудитора URL: <https://raiffeisen.ua/storage/files/20-rba-separate-ukr-financial-statements-1-1-1-1-1-1.pdf>
28. Буздалін А. В. Фактори оптимальної ліквідності. Банківська справа. 2005. № 1. С. 48-54
29. Інтегрована система управління ризиками банку : монографія / Н.П. Шульга, В.І. Міщенко, Л.Л. Анісімова та ін. ; за заг. ред. Н.П. Шульги. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018, 440 с.
30. Гуляєва Л.П. Банківське проектне фінансування інвестиційних проектів у забезпеченні розвитку національної економіки, Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2009, Вип.32., с.63-68.

31. Панухник О. В. Нова економічна реальність України в умовах інклюзивної глобалізації. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах“ та I Міжнародного студентського наукового форуму „Креативна економіка очима молоді“, 29-31 березня 2018 року. Т. : ФОП Паляниця В.А., 2018. Том 1. С. 9-11.

32. Мамотенко Д.Ю. Оцінка ефективності інвестиційних проектів. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2008. №628. с. 209-216. URL: <http://vlp.com.ua/periodicals/bulletins>

33. Мануйлович Ю.М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. №4. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>

34. Махмудов Х. З. Інвестиційний проект як форма реалізації інвестиційного потенціалу підприємства. *Економіка і регіон*. 2011. № 2. С. 132-136.

35. Омельчак Г.В. Передумови побудови моделей конкурентоспроможності потенційних можливостей підприємств. *Держава та регіони*. 2014. № 1. С. 148 - 153.

36. Орлик О.В. Оцінка та вибір раціонального варіанту використання інвестиційних засобів. *Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць*. 2014. Вип. 18. С. 289-295.

37. Проектний аналіз: навч. підручник / за ред. Карлова В.А. – К. : Центр навчальної літератури. 324 с.

38. Скудар Г.М. Організаційно-економічний механізм управління конкурентоспроможністю підприємства: автореф. дис. д-ра екон. наук, НАН України; Інститут економіки промисловості. Донецьк, 2000. 35 с.

39. Спіріна М.В. Стратегія управління конкурентоспроможністю підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 8. С. 176-182.

40. Сумець О. М., Пеліхов Є.Ф. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства. К.; Видавничий дім «Професіонал», 2009. 280 с.

41. Хамініч С.Ю. Методика інтегральної оцінки рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. *Економіст*. 2006. № 10. С. 59–61.

42. Яценко В.Ф., Земська Г.О. Оцінка інвестиційних проектів: вітчизняна та зарубіжна практика. Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка. 2019. Спецвипуск. 29. Ч. 2 : Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці. С. 183–187.

43. Юдіна С. В., Нагорнюк Г.О. Проблеми визначення та управління операційними ризиками комерційних банків. Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М. М. Палінчак. – Ужгород, 2019. – Вип. 26, Ч. 2. – С.125-130

44. Savchenko, T., Koibichuk, V., Boyko, A., & Minchenko, M. (2020). RISK ASSESSMENT OF THE BANKING GROUPS USAGE IN THE SHADOW ACTIVITIES. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 4(35), 37–43

45. Олійник, А.В. Оцінка фінансово-економічних передумов управління кредитним ризиком у банківській системі України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – №1. – С. 79-86.

46. Лінтур, І., & Ковач, С. (2021). НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКОВОСТІ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ. *Економіка та суспільство*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-16>

47. Дубина М. В., Середюк І.О., Білоус Н.В. Роль кіберстрахування в системі ризик-менеджменту банківських установ. Проблеми і перспективи економіки та управління. - 2020. - № 1 (21). С. 183-196.

48. Ларіонова К. Л., Донченко Т.В. Аналіз та проблеми оцінки кредитного ризику банків України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки, 2020, № 1, С. 233-240.

49. Кузьменко О. В., Доценко Т. В., Кушнерьов О. С. Гравітаційне моделювання ризику використання банків з метою легалізації кримінальних доходів. Економіка, фінанси, облік та право в умовах глобалізації: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції: Полтава: ЦФЕНД, 2020. Ч. 5 С. 7-9

50. Одайський Олександр. Експрес-аналіз ринку електронної комерції в світі та Україні. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 05 листопада 2021 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2021. С.150-152

51. Одайський Олександр. Стан банківської системи України в умовах війни та ризику фінансового сектору. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 01-02 червня 2022 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2022. С.113-114

52. Одайський Олександр. Шляхи збалансування ліквідності комерційного банку. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 05 листопада 2022 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2022. С.109-110

ДОДАТКИ

Основні показники діяльності банку на 31 грудня 2020 року*

	<i>(в тисячах грн, якщо не зазначено інше)</i>			
	2020	2019	Зміна	Зміна, %
Балансові показники				
Активи	107 361 130	82 905 762	24 455 368	29,50
Обов'язкові резерви в Національному банку України	–	–		
Заборгованість кредитних установ	25 623 326	10 176 266	15 447 060	151,79
Кредити клієнтам	45 840 195	47 487 375	(1 647 180)	(3,47)
Зобов'язання перед кредитними установами	3 742 289	214 976	3 527 313	1640,79
Зобов'язання перед клієнтами	88 113 614	66 696 513	21 417 101	32,11
Субординований борг	–	–		
Статутний капітал	6 154 516	6 154 516	0	0,00
Усього капітал	13 083 290	13 169 492	(86 202)	(0,65)
Звіт про прибутки				
Чисті процентні доходи	7 300 781	7 221 552	79 229	1,10
Чисті комісійні доходи	2 616 781	2 533 955	82 826	3,27
Кредитні прибутки	(416 756)	273 430	(690 186)	(252,42)
Непроцентні доходи	470 017	668 459	(198 442)	(29,69)
Непроцентні витрати	(4 937 856)	(4 813 002)	(124 854)	2,59
Прибуток до оподаткування	5 032 967	5 884 394	(851 427)	(14,47)
Прибуток за рік	4 112 760	4 834 275	(721 515)	(14,92)
Загальна інформація про банк				
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II	N/A	22,53%		
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ	18,04%	19,13%	(0,01)	(5,70)
Кількість відділень банку	391	490	(99)	(20,20)
Кількість працівників (консолідовано)	6 608	7 531	(923)	(12,26)

**Консолідований звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2020 року**

(в тисячах грн.)

	Примітки	2020 р.	2019 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	15 765 353	13 542 570
Торгові активи	8	4 486 222	784 725
Заборгованість кредитних установ	9	25 623 326	10 176 266
Кредити клієнтам	10	45 840 195	47 487 375
Активи, призначені для продажу	11	8 893	11 804
Інвестиційні цінні папери:	12		
- в обов'язковому порядку за справедливою вартістю через прибуток або збиток		1 667	823
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		8 051 968	3 570 498
- за амортизованою собівартістю		2 248 273	1 578 101
Інвестиційна нерухомість	13	110 349	111 057
Основні засоби	14	3 135 355	3 125 643
Нематеріальні активи	15	891 967	645 290
Інші активи	18	1 197 562	1 871 610
Всього активи		107 361 130	82 905 762
Зобов'язання			
Торгові зобов'язання	8	29 678	1 252
Заборгованість перед кредитними установами	19	3 742 289	214 976
Заборгованість перед клієнтами	20	88 113 614	66 696 513
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		234 443	251 957
Відстрочені податкові зобов'язання	16	28 107	14 160
Резерви	17	148 341	152 090
Інші зобов'язання	18	1 981 368	2 405 322
Всього зобов'язання		94 277 840	69 736 270
Капітал			
Статутний капітал	21	6 154 516	6 154 516
Додатково сплачений капітал		3 033 667	3 033 667
Резерви переоцінки	21	1 021 118	1 004 663
Резервні та інші фонди		2 735 668	2 261 568
Нерозподілений прибуток		154 388	735 274
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		13 099 357	13 189 688
Частка неконтролюючих акціонерів		(16 067)	(20 196)
Всього капітал		13 083 290	13 169 492
Всього капітал і зобов'язання		107 361 130	82 905 762

Від імені Правління Банку підписано та надано дозвіл на публікацію

Олександр Писарук
Голова Правління

8 квітня 2021 року

Людмила Макаренко
Головний бухгалтер

Консолідований звіт про прибутки та збитки
за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

(в тисячах грн.)

	<i>Примітки</i>	2020 р.	2019 р.
Процентні доходи, розраховані за методом ефективної ставки відсотка		9 305 949	9 866 714
Інші процентні доходи		228 144	157 278
Процентні витрати, розраховані за методом ефективної ставки відсотка		(2 173 433)	(2 737 268)
Інші процентні витрати		(59 879)	(65 172)
Чисті процентні доходи	23	7 300 781	7 221 552
Комісійні доходи		5 656 484	5 312 425
Комісійні витрати		(3 039 703)	(2 778 470)
Чисті комісійні доходи	24	2 616 781	2 533 955
Кредитні прибутки/(збитки)	25	(416 756)	273 430
Чисті прибутки від операцій з іноземними валютами:			
- торгові операції		369 848	412 099
- курсові різниці		344 535	35 764
Чисті (збитки)/прибутки від операцій з торговими активами/зобов'язаннями		(20 025)	100 448
Чисті прибутки від операцій з фінансовими активами, що в обов'язковому порядку оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		1 502	1 020
Чисті прибутки від припинення визнання фінансових активів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		31 040	44 975
Чисті збитки від припинення визнання фінансових активів за амортизованою собівартістю	26	(46 217)	(8 549)
Чисті збитки від модифікації фінансових активів	27	(322 664)	(34 051)
Інші доходи	28	111 998	116 753
Непроцентні доходи		470 017	668 459
Витрати на персонал	29	(2 605 472)	(2 434 741)
Знос і амортизація	14, 15	(798 474)	(693 085)
Інші адміністративні та операційні витрати	29	(1 558 022)	(1 726 100)
Відновлення корисності інших нефінансових активів та резерви	17, 18	19 753	40 924
Переоцінка інвестиційної нерухомості	13	4 605	-
Зменшення корисності активів, призначених для продажу		(246)	-
Непроцентні витрати		(4 937 856)	(4 813 002)
Прибуток до оподаткування		5 032 967	5 884 394
Витрати з податку на прибуток	16	(920 207)	(1 050 119)
Прибуток за рік		4 112 760	4 834 275
Припадає на:			
- акціонерів Банку		4 108 631	4 824 045
- частку неконтролюючих акціонерів		4 129	10 230
		4 112 760	4 834 275
Прибуток на акцію			
Чистий та скоригований прибуток на одну просту акцію (грн.)	21	0,0668	0,0784

Основні показники діяльності банку на 31 грудня 2018 року*

	(в тисячах грн, якщо не зазначено інше)		
	2018	2017	Зміна, %
Балансові показники			
Активи	73 800 833	67 016 816	10
Обов'язкові резерви в Національному банку України	-	-	
Заборгованість кредитних установ	7 630 836	8 032 433	(5)
Кредити клієнтам	47 317 516	37 348 686	27
Зобов'язання перед кредитними установами	1 148 692	2 533 468	(55)
Зобов'язання перед клієнтами	58 359 863	52 272 275	12
Субординований борг	-	-	
Статутний капітал	6 153 411	6 154 516	0
Усього капітал	11 691 093	10 840 553	8
Звіт про прибутки			
Чисті процентні доходи	7 097 432	5 692 482	25
Чисті комісійні доходи	2 473 576	2 344 427	6
Кредитні прибутки	648 780	1 723 471	(62)
Непроцентні доходи	440 800	440 004	0
Непроцентні витрати	(4 292 642)	(3 676 741)	17
Прибуток до оподаткування	6 367 946	6 523 643	(2)
Прибуток за рік	5 234 825	5 319 021	(2)
Загальна інформація про банк			
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II	20,82%	23,14%	(10)
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ	19,04%	19,48%	(2)
Кількість відділень банку	499	498	0
Кількість працівників (консолідовано)	7 659	7 755	(1)

Консолідований звіт про фінансовий стан

	Примітки	2018	2017
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	10 362 053	10 297 228
Торгові активи	9	690 495	1 127 477
Заборгованість кредитних установ	10	7 630 836	8 032 433
Кредити клієнтам	11	47 317 516	37 348 686
Активи, призначені для продажу	12	20 848	56 170
Інвестиційні цінні папери:	13		
– за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		–	5 925 271
– за справедливою вартістю, з переоцінкою через інший сукупний дохід		3 455 556	–
Інвестиційна нерухомість	14	133 064	151 860
Основні засоби	15	2 331 965	2 037 965
Нематеріальні активи	16	437 609	412 083
Поточні активи з податку на прибуток		–	545 070
Відстрочені активи з податку на прибуток	17	43 661	31 643
Інші активи	19	1 377 230	1 050 930
Всього активи		73 800 833	67 016 816
Зобов'язання			
Торгові зобов'язання		6 955	4 689
Заборгованість перед кредитними установами	20	1 148 692	2 533 468
Заборгованість перед клієнтами	21	58 359 863	52 272 275
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		248 191	709
Резерви	18	163 432	80 050
Інші зобов'язання	19	2 182 607	1 285 072
Всього зобов'язання		62 109 740	56 176 263
Капітал			
Статутний капітал	24	6 153 411	6 154 516
Додатково сплачений капітал		3 030 744	3 033 097
Резерви переоцінки	24	837 802	889 941
Резервні та інші фонди		734 142	509 771
Нерозподілений прибуток		965 420	300 560
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		11 721 519	10 887 885
Частка неконтролюючих акціонерів		(30 426)	(47 332)
Всього капітал		11 691 093	10 840 553
Всього капітал і зобов'язання		73 800 833	67 016 816

Від імені Правління Банку підписано та надано дозвіл на публікацію

Володимир Лавренчук

Голова Правління

17 квітня 2019р.

Людмила Макаренко

Головний бухгалтер

Консолідований звіт про прибутки та збитки

	Примітки	2018	2017
Процентні доходи, розраховані за методом ефективної ставки відсотка		8 691 320	6 294 500
Інші процентні доходи		260 145	857 843
Процентні витрати		(1 854 033)	(1 459 861)
Чисті процентні доходи	26	7 097 432	5 692 482
Комісійні доходи		4 593 322	3 849 766
Комісійні витрати		(2 119 746)	(1 505 339)
Чисті комісійні доходи	27	2 473 576	2 344 427
Кредитні прибутки/(збитки)	28	648 780	1 723 471
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:			
– торгові операції		344 240	322 215
– курсові різниці		(8 417)	(63 815)
Чисті збитки від операцій з торговими активами/зобов'язаннями		(37 245)	(15 466)
Чисті прибутки від операцій з фінансовими активами за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		–	40 048
Чисті прибутки від операцій з фінансовими активами, що в об'єктивному порядку оцінюються за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		5	
Чисті збитки від припинення визнання фінансових активів за справедливою вартістю, з переоцінкою через інший сукупний дохід		(18 050)	
Чисті прибутки від припинення визнання фінансових активів за амортизованою собівартістю	29	71 433	
Чисті збитки від модифікації фінансових активів	30	(30 043)	
Інші доходи	31	118 877	157 022
Непроцентні доходи		440 800	440 004
Витрати на персонал	32	(2 038 208)	(1 668 669)
Знос і амортизація	15, 16	(454 529)	(415 402)
Інші адміністративні та операційні витрати	32	(1 733 011)	(1 527 204)
Зменшення корисності інших нефінансових активів та резерви	18,19	(67 478)	(64 848)
Переоцінка інвестиційної нерухомості	14	2 163	–
Зменшення корисності активів, призначених для продажу		(1 579)	(618)
Непроцентні витрати		(4 292 642)	(3 676 741)
Прибуток до оподаткування		6 367 946	6 523 643
Витрати з податку на прибуток	17	(1 133 121)	(1 204 622)
Прибуток за рік		5 234 825	5 319 021
Припадає на:			
– акціонерів Банку		5 216 510	5 327 168
– частку неконтролюючих акціонерів		18 315	(8 147)
		5 234 825	5 319 021
Прибуток на акцію			
Чистий та скоригований прибуток на одну просту акцію (грн.)	24	0,0848	0,0866